...Ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...СС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 10 (13326)
1971 оной январиин 13, среда
Сэн 2 мүнгэн

Партийна съездые эрхим бэлэгтэйгээр угтаха!

МОСКВАГАЙХИДАЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Ниислэлэй промышленностиин, транспортын, барилгын, городской ажахын предприятинуудай ба эрдэм соёлой эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдэй январиин 11-дэ болоhон суглаан дээрэ КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ Москвагай ажалшадай социалис уялганууд баталан абтаба.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар жэлэйнгээ даалгабарие 40 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ, нэгэдэхи кварталай даалгабаринуудые 30 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ хараалагдана. Ехээр абтаха продукци бүхыдөө ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар абтаха юм. Түсэбhөө гадуур 1400 тонно булад ба прокат, ашаанай ба хүнгэн 450 автомобиль партиин съезд болотор гаргагдаха. Тэрэшэлэн олон гэгшын электродвигатель, гэрэй холодильник, эд бүд, гутал, трикотажна хубсаhа болон бусад продукци даалгабариhаа гадуур гаргагдаха.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые суглаанда хабаадагшад нэгэн hаналаар баталан абаба. (ТАСС).

Үндэр шан

ЯРОСЛАВЛЬ городой ажалшадай промышленна үйлэдбэри хүгжөөхэ табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэдээ амжалта туйлаhанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1971 оной январиин 11-нэй Указаар энэ городые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаба.

* * *

КАМЧАТСКА ОБЛАСТИИН КОРЯГАЙ НАЦИОНАЛЬНА ОКРУГОЙ ажалшадай арадайнгаа ажахы, соёл болбосорол хүгжөөлгэдөө амжалта туйлаhанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1971 оной январиин 11-нэй Указаар тэрэ округые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаба. (ТАСС).

КПСС-эй СЪЕЗДЫН XXIV ҮНДЭЛЭЛДЭ

ЮҺЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛДЭ

ҮДЭР БҮРИ ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ ТУЙЛАЯ!

ОРИҺОО МЭДЭЭСЭНЭ

ҺАЙШААГДАБА

ХОРИ. Анаагай совхозой гурбадахи отделениин (эрхилэгшэ А. И. Козлов, партбюрогой секретарь Д. З. Замбалаев, бригадир Г. Б. Базаржапов) хонишод 1970 оние эхилээд hайн амжалтатайгаар үдэшэhэн байна. Тэдэнэр отделенеэрээ дунда зэргээр эхэ хонин бүриhөө хурьга абажа түлжүүлhэн, ехэ хониной толгой бүриhөө 3250 грамм нооhо хайшалжа абаhан. Иигэжэ наймадахи түсэбтэ табан жэлэй hүүлшын жэлдэ үгтэhэн даабари гоëтойгоор үлүүлhэн байгаа.

Энэ туйлаhан амжалтаяа мүнөө гараад байhан шэнэ табан жэл соо үшөө арьбадхаха хүсэлэнтэй. Түрүүшынь жэлдэ отделенеэрээ зуун эхэ хонид бүхэнhөө 95 хурьга түлжүүлхэ, ехэ хониной толгой бүриhөө 3,3 килограмм нооhо хайшалжа абаха гэhэн социалис уялга Байсын-Эбэрэй хонишод абаад, тэдэнэй жэшээгээр мүн лэ дээшэлүүлэгдэhэн уялга абажа, эршэ түгэсөөр хүдэлхыень аймагайнгаа бүхы хонишодто хандаба.

Партиин XXIV съездын хүндэлэлдэ зорюулагдаhан энэ үүсхэлые заседани дээрээ хаража үзөөд, тэрэнииень hайшааха гэhэн шиидхэбэри КПСС-эй райкомой бюро абаа. Байсын-эбэрэйхидэй үүсхэлые ажахы бүхэнэй хонишодой коллективүүдэй зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ, уялгаяа шэнэлэлгэ эхилээ.

Ф. ХАНДАРХАЕВ,
«Шэнэ-Үдэ» газетын редактор.

Комсомол басаган Маргарита Цыренова Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермэдэ hаалишанаар хүдэлжэ эхилhээр хэдэхэн hара болобо. Тиигэбэшье дүршэлтэй хүнүүдhээ дутуугүй, мүнөө үбэлэй сагта үнеэн бүриhөө 6—7 килограмм hү hаана. «Ажалдаа оролдосотой, урагшаа hанаатай энэ басаган угаа ошотороо бэрхэхэн малшан болохо даа» гэжэ эндэхи түрүү hаалишан Дари-Дулма Будажапова тэрэнние магтана.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Маргарита Цыренова.

М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

УЛАМ ОЛОШОРНО

Дээдэ-Тайлсын совхозой ...дохи отделениин хонишон Леонид Григорьевич Скворцовой отарын 523 эхэ хонидой 100 гараhаниинь хурьгалаа. Эндэ бүхы хурьгадынь гарзагүйгөөр, тобир hайнаар абтана. Энэ отарынхид түл бэлдэлгэдээ үнинэй бэлдэнхэй hэн. Мүнөө хонидойнь, нарай хурьгадайнь байра соо дулаан, хуурай. Эхэ хонидойшье, нарай хурьгадайшье эдихэ тэжээл гүйсэд бэлдэгдэнхэй. Отделениин хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал оролдолгоор эндэ ажал хүдэлмэреэ hайн мэдэхэ, дүршэлтэй бэрхэ малшад табигданхай, тэдээндэ hаадгүйгөөр ажаллаха арга олгогдонхой.

Ю. БАЗАРЖАПОВ.

ОРОШОДОЙ ТҮРҮҮ БРИГАДА

НИЖНЕ-АНГАРСК. «Северный Байкал» газетын корреспондент Г. Михалкина мэдээсэбэ: Үнгэрэhэн ойн баярай жэлдэ «Дружба» колхозой Евгений Тихонович ...нюгинай хүтэлбэрилдэг орошодой бригада горитойхон амжалта туйлаа. Тэдэнэр гүрэндөө 310 центнер орын тарган мяха худалдажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэhэн, ажахыдаа даабариhаа гадуур 10 мянган түхэригэй олзо оруулhан байна.

Мүнөө эндэхи орошод КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ зорюулан абаhан социалис уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө улам эршэтэйгээр ажаллажа, түл абалгадаа эмхитэйгээр бэлдэжэ байнхай.

ХҮДӨӨ ГАРАБА

ХЯАГТА. Аймагай партийна, советскэ, ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, пропагандистнар, лекторнүүд хүдөө гараба. 4—5-дааранаа бригада болоод, ажахы бүхэндэ эдэнэр ошонхой. Үнгэрhэн табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүдые, тэрэнэй удха шанарые хүн зондо ойлгуулжа үгэхэ зорилготойнууд.

Колхоз, совхозуудай фермэ, отара, машинно-тракторна мастерскойнуудта хөөрэлдөөнүүдые хэхэ, лекцинүүдые уншаха юм.

Лекторнүүд-эдэбхитэдэй хүдөө гарахын урда тээ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Н. Ф. Елизов табан жэлэй түсэбэй дүнгүүд тухай, аймагайнгаа тоо, баримтануудые хөөрэжэ үгэбэ.

Ц. БАБУШЕЕВ,
«Красное Знамя» газетын редактор.

ҮБЭЛДӨӨШЬЕ ҺҮН НЭМЭНЭ

МУХАР-ШЭБЭР. Худөө бэшэгшэ С. Бухаев дамжуулна: Түрэл партиингаа съездын хүндэлэлдэ зорюулан, үбэлэй hаранuудта үнеэн бүриhөө 1000 килограммhаа бага бэшэ hү hаахаар социалис уялга абаhан «Знамя Ленина» колхозой Доодо-Калиновкын гүүртын hаалишад үнгэрhэн түсэбтэ табан жэлээ амжалтатайгаар түгэсхэhэн юм. hүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада эндэхи hаалишад hү hаалияа горитойхоноор нэмээжэ, нёдондо үнеэн бүриhөө 2184 килограмм hү hааhан байна. Түрүү hаалишад Агафья Кошелева, Екатерина Иванова гэгшэд жэлэй туршада 3 мянга шахуу килограмм hү үнеэн бүриhөө абаhан байна. Мүнөө эндэхи hаалишад сүүдхэдэ үнеэн бүриhөө 6,5 килограмм hү hаана.

ТАРГАН МАЛ ТУШААХАДА УРМАТАЙ

МУХАР-ШЭБЭР (телефоноор абтаба). Арадайнгаа ажахые хүгжөөхэ юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлые малшаднай ажал дээрээ шэнэ амжалтануудтайгаар эхилбэ. Дулаан байрада, hайн тэжээл дээрэ таргалуулагдаhан мал гүрэндэ тушаагдажа байна.

Совхозой шахамалнуудай гүүртын малшад Иван Калашников, Александр Емельянов, Мартемьян Козлов, Түдэб Батуев гэгшэдэй харууhалдаг 400-гаад хашарагууд дунда зэргээр 315—320 ликограмм шэгнүүртэйгээр гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаба. Тэрэнэй 70 шахуу процентнь тарган сэгнэлтэтэйгээр тушаагдажа, нэмэлтэ түлөоhэндэ хүртөө.

Г. САНДАКОВ,
Суулгын совхозой главна ветврач.

ҺАЙН СЭГНЭЛТЭДЭ ХҮРТӨӨ

ЗАХААМИН. «Ажалай туг» газетын хүдэлмэрилэгшэ Г. Монкетов мэдээсэнэ: Эхэ орондоо тарган мяха тушаахаар аймаг дотороо үүсхэл гаргаhан Баянголой совхозой малшад байгша оной нэгэдэхи кварталда үүсэлэгдэхээр шахан таргалуулагдаhан 160 үхэр тушааба. Эндэ Мэлын отделениин түрүү үхэршэн Гармажаб Доржиевай харууhалhан 110 үхэрэй тус бүринь 310 килограмм татаhан, тарган сэгнэлтэтэйгээр тушаагдаhан байна. Тиихэдэ 2-дохи отделениин Иван Хажитовай тушааhан мал мүн лэ hайн сэгнэлтэдэ хүртөө.

Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай Далахайн совхозой, «Коммунизмын зам» колхозой малшад шахамалнуудаа түлэг тушаажа байнхай.

БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат, Улаан-Үдэ станциин стрелочница Галина Камалетдинова 28 жэл соо ажаллана.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. П. Камалетдинова.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АШАТА ҺУРГААЛАЙ ПРОПАГАНДИСТ

Марксизм-ленинизмын институдай 50 жэлэй ой

К. Марксын, Ф. Энгельсын, В. И. Ленинэй зохёолнуудые шэнжэлэн согсолхо, хэблэн гаргаха хэрэгтэ, тэрэнэй пропагандада ехэ габьяатай байhанайнгаа түлөө, анха тогтоhоор 50 жэл гүйсэhэнтээ дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт Ленинэй орденоор шагнагдаба.

Партиин эрдэм-шэнжэлгын энэ гол эмхиин гаталhан замай гол шатануд тухай, КПСС-эй Центральна Комитедэй табиhан зорилгонуудые тэрэнэй коллективэй ямараар дүүргэжэ байдаг тухайнь хөөрэжэ үгыт гэжэ институдай директорэй орлогшо, профессор, түүхын эрдэмэй доктор Г. Д. Обичкинда ТАСС-ай корреспондент хандаhан байба.

— РКП(б)-гэй ЦК-гай 1921 оной январиин 11-нэй тогтоолоор Маркс ба Энгельсын институт Москвада бии болгогдоо hэн,— гэжэ Г. Д. Обичкин хэлэбэ.— 1923 ондо Москвагай партийна организациин үүсхэлээр—Ленинэй институт тогтоогдоhон байгаа. Тиин 1931 ондо тэдэнэр Маркс—Энгельс—Ленинэй институт болоно нэгэдэhэн аад, мүнөө КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт гэhэн нэрэ абанхай.

К. Марксын, Ф. Энгельсын, В. И. Ленинэй литературна зохёолнуудые суглуулха, хэблэн гаргаха талаар угаа ехэ хүдэлмэри манай парти хэhэн байна. Научна коммунизмын үндэhэ hуури табигшадай, тэдэнэй агууехэ баатаршалга үргэлжэлүүлэгшэ В. И. Ленинэй бэшэhэн зохёолнуудай, партийна түүхын документнүүдэй ехэнхи хубинь Москвада, Марксизм-ленинизмын институдай түбэй партийна архивта мүнөө үедэ хадагалагдажа байдаг.

Сэсэн тунгалаг ухаатанай, революционернүүдэй зохёолнуудые хэблэн гаргаха үргэн ажал ябуулха арга научна энэ ехэ архивай байгуулагдаhан сагhаань хойшо манай институдта бии болоhон юм. К. Марксын, Ф. Энгельсын 29 томhоо бүридэhэн анха түрүүн гаргагдаhан зохёолнуудынь уншагшадай дунда таража ошоhоор үни болонхой. Тиихэдэнь научна коммунизмын үндэhэ hуури табигшадай 39 томhоо бүридэhэн бүрин түгэс зохёол хоёрдохёо хэблэгдэhэн байгаа. Мүнөө үедэ үшөө 11 том нэмэжэ гаргаха бэлэдхэл ябажа байнхай. Маркс ба Энгельсын зохёолнуудые бэшэгдэhэн түрэл хэлэн дээрэнь гаргахаар бэлдэжэ байха юм. К. Марксын, Ф. Энгельсын зарим зохёолнуудые, тус тус асуудалнуудаар бэшэhэн зохёолнуудайнь суглуулбаринуудые хэблэлдэ бэлдэхэ, гараха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнхэй. Тэдэнэй научна намтарнууд хэблэгдэhэн байна.

В. И. Ленинэй бэшэhэн зохёолнуудые шэнжэлхэ, хэблэн гаргаха талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри хэгдэдэг. Тэрэнэй 55 томhоо бүридэhэн бүрин түгэс зохёолнууд hүүлдэ, hая гаргагдаhан байгаа. Тэндэнь 9 мянгаад документ багтажа ороhон, теэд тэдэнэй хахадhаа олониинь урда гараhан зохёолнууд соо ороогүй байгаа, 1100-гаад зохёолынь түрүүшынхеэ толилогдоо.

Марксизм-ленинизмын институт 37 томhоо бүридэhэн, «Ленинэй суглуулбаринууд» гэжэ нэрлэгдэhэн номуудые гаргаба. Тусхай асуудал темэнүүдээр бэшэгдэhэн зохёолнуудай суглуулбаринууд олоор гаргагдаhан байна. Владимир Ильичэй шэлэгдэмэл зохёолнуудай суглуулбаринууд оло дахин хэблэгдээ hэн. Тэрэнэй зохёолнууд ами аминдаашье ходол гаража байдаг. Ленинэй научна намтар, үргэн зондо ойлгосотойгоор бэшэгдэhэн биографическа очерк, Ленин тухай дурасхаалнуудай 4 том, биографическа хроникын нэгэдэхи том хэблэлhээ гараба.

КПСС-эй түүхэ тушаа олон томтой научна зохёол бэлдэхэ талаар, партиин, уласхоорондын хүдэлмэришэдэй ба коммунис хүдэлөөнэй документнүүдые толилхо талаар институт ехэ хүдэлмэри хэhэн байна.

Партиин түүхын талаар хэгдэжэ байгаа эрдэм шэнжэлгын бүхы хүдэлмэрие тааруулан хүтэлхэ гэжэ Марксизм-ленинизмын институдта КПСС-эй ЦК-гай тогтоолоор даалгагдаhан байха юм. КПСС-эй түүхын ба партийна байгуулалтын, научна коммунизмын, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй гол шухала асуудалнуудые шэншэлгэдэ, эдэ асуудалнуудаар научна мэдээсэл эмхидхэлгэдэ манай институт гол анхаралаа хандуулдаг. (ТАСС).

«ЛУНОХОД-1» АППАРАТ ЗҮҮН-ХОЙШОО ШЭГЛЭН ДАБШАНА

Замбуулинай алас холын барисаа бэелүүлдэг центр. (ТАСС).

Өөрөө ябадаг аппарадай бортовой оньhо түхеэрэлгын ямар байhан тухайнь телеметрическэ мэдээсэл абтаhанай hүүлээр, hарын hүниин үедэ луноходой байhан үрхэ сооххи шоройн химическэ шанар составые тодорхойлхо зорилготой рентгеновскэ спектрометр хүдэлгэгдэжэ эхилээ hэн. Тэрэнэй хажуугаар тэрэ үрхын эгээн лэ элеэр харагдаhан геологоморфологическа уршалаануудай зураг целефотометрическэ панорамна аргаар буулгагдаба. Тэрэнэй hүүлээр луноходые ябуулжа эхилхэ тухай команда тэрэнэй борт дээрэ дамжуулагдаhан байгаа.

Хэдэн янзын арга оньhо хэрэглээд байхада, өөрөө ябадаг тэрэ аппарат үрхэ нүхэнhөө гаража, зүүн-хойшоо шэглэн дабшаба.

Луноходой оньhото түхеэрэлгэ бүхыдөө гэмгүй hайнаар хүдэлнэ. Газарhаа захирагдаhан температура тэрэнэй таhалгануд соо баригдажа байха юм. Температурна дарасашье уридшалан тооложо гаргаhан хэмжээн соо байhаар. Өөрөө ябадаг аппарадай оньhото түхеэрэлгэ хүдэлгэхэ элшын запасынь программаа хүсэдөөр дүүргэхэ арга олгоно.

СЪЕЗДҺЭЭ СЪЕЗД ХҮРЭТЭР

Колхозууд хүршэнэр, ханинар

Новоалександровска районой «Россия» колхозой партийна суглаан дээрэ хүршэ «Дружба» колхозойнь партийна комитедэй секретарь А. Г. Шатохин үгэ хэлэhэн байна.

Ставрополиин хизаарай ажахынууд хоорондоо мүрысэдэг, бэе бэедээ айлшалалсажа, өөhэдынгөө шэнэ hонин, дүршэл тухай хөөрэлдэдэг болонхой. Хүршэ ажахымнай колхозн игууд түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабарие амжалтатай бэелүүлээ гэжэ энэ суглаан дээрэ «Россия» колхозойхид ойлгобо. «Дружба» колхозой хубаагдадаггүй жасань табан жэлэй туршада хоёр дахин дээшэлжэ, 11 миллион түхэригэй сэнтэй болоо. Заhабарилгын мастерской, оньhожоруулагдаhан тоог, ороохо таряанай томо хоёр склад, үнеэдэй ба гахайн оньhожоруулагдаhан түхеэрэлгэтэй олон байранууд баригдаа.

Табан жэлэй турша соо «Дружба» колхоз «Кировец» түхэлэй 6, үшөө тиихэдэ шэнэ 40 комбайн худалдан абаhан байна.

Колхозой таряашад болон механизаторнууд таряалангайнгаа газар hайнаар ашагладаг болоо. 1970 ондо колхоз ороохо таряанай баян ургаса—гектар бүриин дунда зэргээр 39,5 центнер шэниисэ хуряажа, Эхэ оронойнгоо амбаарта 15 мянган тонно таряа оруулhан байна.

Колхозой түб hуурин, нютаг бүхэндэ городой түхэлэй гэр байранууд урган бодоо, үйлсэнүүдынь асфальтаар хушагдаа. Соёлой ордон, клубууд, спортын залнуудтай хоёр hургуули, шэнэ амбулатори колхозой зөөреэр баригдаа.

Районой хүгжэмэй hургуулиин филиал энэ колхоздо нээгдэнхэй. Уран hайханай бүлгэмэй олон кружогууд хүдэлнэ.

Колхозой олзо доходой дээшэлхэ бүри колхознигуудай ажаhуудал hайжарна. hургуули дүүргэhэн залуушуул бултадаа түрэл колхоздоо хүдэлхөөр үлэнэ, гансал зарим нэгэниинь hурахаяа город ошоно.

«Россия» колхозой гэшүүд хүршэнэртөө айлшаар ошоходоо, «Дружба» колхоздо болоhон хубилалтануудые hонирхон харааhан, үзэhэн байна. «Россия» колхозой партийна комитедэй секретариин орлогшо Д. З. Колышкин ажахынгаа ажалшадай амжалта тухай хүршэнэртөө тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ. 1970 ондо колхозой олзо доход долоо миллион түхэриг болоно, тэрэнэй 560 мянган түхэригынь колхознигуудай ажаhуудалай, соёл культурын хэрэгламжэдэ гаргашалагдаа. Колхознигуудай ажаhууха хэдэн зуугаад шэнэ гэрнүүд баригдаа. Кисловодскдохи колхозой санаторидо, мүн Хара далайн эрьедэхи санаторинуудта жэл бүри дүрбэн зуугаад колхознигууд амардаг юм.

Шэнэ табан жэл соо эдэ колхозууд социалис мүрысөөгөө үргэлжэлүүлхэ гэжэ шиидэбэ.

Ставрополь. **К. МИЦЕНКО,**
ТАСС-ай корр.

Коммунистнууд ба техническэ дэбжэлтын асуудалнууд

Промышленна томо предприятинуудай—республикымнай промышленностиин гигант болохо локомотив-вагон заhабарилгын, авиационно, прибор бүтээлгын болон «Теплоприбор» заводуудай, Улаан-Үдын теплоцентралиин, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин, автотранспортна предприяти болон барилгын хэдэн организацинуудай коммунистнуудые нэгэдүүлhэн тус районой партийна организациин XVIII конференци hаяхан үнгэрөө. Улаан-Үдын Железнодорожно район республикымнай гол индустриальна, промышленна комплексын район, мүн коммунистнуудайнгаашье тоогоор эгээл ехэ партийна организаци юм.

Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь **Л. В. Антоновагай** хэлэhэн тоосоото элидхэл, конференци дээрэ делегадуудай хэлэhэн үгэ шагнаад, шэнжэлээд үзэхэдэ, коммунистнууд хоёр гол асуудалда анхаралаа хандуулна гэжэ тобшолон хэлэхээр. Научно-техническэ дэбжэлтэ түйлаhанай үндэhэ hуури дээрэ нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, мүн шэнэ техникэ мэдэлдэ абажа, ашаглан хүдэлхэ мэргэжэл шадабаритай кадрнуудые хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ тухай асуудал тоосоото элидхэл соошье, делегадуудай хэлэhэн ажаглалта, дурадхал соошье тобойн гараа.

УРАГШАА ДАБШАХА ГЭЭ hЛАА, ЭРДЭМ БОЛОН ТЕХНИКЫН ТҮЙЛАЛТА ХЭРЭГЛЭЕ

Шэнэ техникэ тодхохо, үйлэдбэрээ нарижуулан hайжаруулха, тиигэжэ ашаг үрыень дээшэлүүлхэ гэhэн мүнөө үеын эрилтые районой партийна организацинууд, предприятинуудта хүдэлмэрилдэг коммунистнууд хэр зүбөөр, хэр саг соонь дүүргэжэ байhан тухай тодорхой хөөрэлдөөн конференци дээрэ болобо. Хүгжэлтын замаар урагшаа дабшаха тула арадай ажахын алишье hалбариие зүбөөр эмхидхэн хүтэлбэрилхэ талаар хэгдэhэн хүдэлмэри, бии байгаа алдуу ба дутагдал, хэрэглэгдээгүй арга болохо хүсэ тухай тоосоото элидхэл, делегадуудай хэлэhэн үгэ соо заагдаhан байна.

— Бүхы аргаар нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, техническэ дэбжэлтэ түйлалтые түргэдхэхэ хэрэгтэ районой партийна организациин эмхидхэлэй, политическэ бүхы хүдэлмэри зорюулагдаха,—гэжэ элидхэлэй соо тэмдэглэгдээ.—Тоосоото үе соо районой промышленность, транспорт, барилга нилээд ехээр хүгжэhэн байна. Районой ажалшад промышленна продукци худалдаха табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид, бүри ноябриин 18-да дүүргэжэ, энэл хугасаада промышленна үйлэдбэриин хэмжээ хоёр дахин ехэдхэбэ. Барилга-хабсаргалгын хүдэлмэриин хэмжээн гурба дахин ехэ болоо. Түмэр замые электрижүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ, отделениин бүхы харгыгаар электровозуудай шууманайн гүйлдэхэ арга хангагдаа.

Табан жэлэй туршада районой промышленна предприяти, транспорт, барилга дээрэ шэнэ олон техника тодхогдоhон, хамта дээрээ 14 миллион түхэригэй экономическа ашаг үрэ орожо, ажалые эрдэм ухаанай үндэhөөр эмхидхэжэ хэмжээ ябуулха бэелүүлэгдэhэн байна. Продукци үйлэдбэрилгэдэ ашаг ехэтэй шэнэ материал, алмаз, пластическа зүйлнүүд хэрэглэгдэдэг болоо. Шэнэ, түрүү аргаар гагнуури, шудхалга хэрэглэнэ. «Техническэ дэбжэлтэ түйлаха, шэнэ техникэ тодхохо асуудал шиидхэхэ зорилготой партийна хиналтын 18 комисси ашатай ехэ хүдэлмэри хээ. Тэдэнэр предприятинуудай партийна эхин организацитай, ажахы хүтэлбэрилэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй хамта үйлэдбэриин шухала асуудалнуудые шиидхэлсэжэ байгаа.

Тоосоото үе соо 20 цех, предприяти үргэдхэгдэн, hэлбэн заhабаригдаа. Хамта дээрээ үйлэдбэриин 35 мянган дүрбэлжэн метр талмай ашаглалгада оруулагдаа. Районой партийна организациин техническэ зүб политика баримталан бэелүүлhэнэй ашаар, даабариhаа гадуур 17 миллион түхэригэй промышленна продукци бүтээн гаргагдаhан, ажалай бүтээсэ 26 процентээр дээшэлүүлэгдэhэн, гүрэндэ оруулдаг олзо доход 28 процентээр ургаhан байна. 132 түйлэй шэнэ продукци, тэрэ тоодо 12 шэнэ түхэлэй приборнууд бүтээгдэжэ, ондо ондоо түхэлэй электровоз, вагонууд заhабаригдадаг болоо. Промышленностиин хүдэлмэришэд гүрэнэй түсэб, абаhан социалис уялгануудаа бодотоор дүүргэнэ.

Научно-техническэ дэбжэлтын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй дүүргэхэ үүргэнь айхабтар ехэ. Авиационно заводой инженер, технигүүд энэ үүргэеэ бэелүүлэн, экономическа ехэ ашаг үрэ үгэхэ олон дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлнэ, шухала асуудалнуудые инженернэ, творческо ёhоор шиидхэнэ. Жэлэй туршада 800 мянган түхэригэй экономическа алмалта үгэхэ дурадхалнуудые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ гэhэн уялгаяа тэдэнэр үлүүлэн дүүргэжэ, нэгэ миллион 200 мянган түхэригэй арьбалалта хэhэн байна. Нүхэд Розанов, Брынин болон бусад зарим инженернүүд өөhэдынгөө жэл соо абадаг салин хүлhэнhөө hураггүй ехэ алмалта үгэхэ дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ.

Тус заводой коллектив, партийна организаци шэнэ техникэ тодхон хэрэглэхэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ асуудалда саг үргэлжэ анхарал хандуулна. Орёо оньhон техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэhэн, үйлэдбэрээ зүбөөр эмхидхэн хүтэлбэрилхын тула шэнэ онол арга энээ хэрэглэгдэжэ эхилээ. Электронно-тоололгын комплекс абажа тодхохо, үйлэдбэриие автомат түхеэрэлгэнүүдэй ашаа туhаар хүтэлбэрилдэг болохо бэлэдхэл хэгдэнэ.

Партийна эхин организацинууд үйлэдбэрээ нарижуулан hайжаруулха арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ шадаа гү? Партиин райком, тэрэнэй секретарь, таhагууд бодото туhаламжа үзүүлнэ гү, үйлэдбэриин асуудалнуудые зүбөөр, саг соонь шиидхэжэ байгаа гү? Иимэ, мүн үйлэдбэридэ хабаатай ондоошье асуудалнууд конференци дээрэ табигдаа. Тэд партиин райком, томо предприятинуудай партийна комитедууд, партийна эхин организацинууд үйлэдбэриин шухала асуудалнуудые заримдаа холын хараатайгаар шиидхэжэ шадаагүй байна.

Конференци дээрэ үгэ хэлэhэн делегадууд: авиазаводой парткомой секретарь **Г. Н. Бондаренко**, ЛВРЗ-гэй главна инженер **Л. В. Потапов**, прибор бүтээлгын заводой парткомой секретарь **В. И. Майкова**, Улаан-Үдын локомотивна депогой машинист **В. И. Иванов**, «Теплоприбор» заводой электрик **Ю. Е. Нархинов**, барилга-хабсаргалгын 834-дэхи поездын парторганизациин секретарь **Н. П. Щербаков** өөhэдынгөө коллективүүдэй шиидхэжэ байhан асуудалнууд тушаа тоотон хэлэжэ, шүүмжэлхы зарим ажаглалта хээ.

Олон предприяти, тэрэ тоодо ЛВРЗ, авиазаводой зарим цехүүд шэнэ техникэ hайнаар хүдэлнэгүй, шэнэ техника, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэнэгүй. Ажалай эмхидхэлэй муу дээрэhээ хүдэлмэриин сагые дэмы гээхэ ушар олон үзэгдэнэ. hарын дүүлэн хоногууда яараха тэдэжэ, голодоhо гаргаха ушар үшөө усадхагдаагүй. Үйлэдбэриин техническэ hаларнь шэнэ зэбсэгүүдэй асуудал удаан шиидхэгдэнэ. Энэ ушарhаа хуушаршаhан, мүнөө үеын эрилтэдэ таарама продукци үйлэдбэрилжэ шадахагүй түхеэрэлгэ, станогууд хэрэглэгдэhэн зандаа.

Түмэр замай отделени электрижүүлэгдэжэ, хүсэ ехэтэй шэнэ локомотивнуудаар хангагдаhан байхада, тэдэниие заhабарилха, түхеэрхэ ехэтэйгээр ашаглаха арга локомотивна деподо үгы байhаар. Депогой олон станок, түхеэрэлгэ хуушаршаhан байна. 20 гаран жэлэй саада тээ тодхогдоhон металл болбосоруулгын станогууд локомотив-вагон заhабарилгын заводто хэрэглэгдэжэ. Республикымнай түрүү предприятинуудай нэгэн «Теплоприбор» завод hайн шанартай олон приборнуудые бүтээхэеэ хажуугаар, гүрэнэй стандартна эрилтэдэ тааралсагүй токарна патронуудые хэдэг байна. Энээнэй шалтагаан юун гэхэдэ, станочно түхеэрэлгэ хуушарhан, тэрээгээр нарин нягта зүйлнүүдые бүтээхэ бэрхэтэй юм. Зарим предприятинуудые hэлбэн заhабарилха, үргэдхэхэ хүдэлмэри нобшо удаан ябуулагдана. Үшөө ехэ ажал хүнэй бар хүсөөр бүтээгдэнэ.

Шэнэ техникэ тодхохо, үйлэдбэриин технологи нарижуулан hайжаруулха гол шэглэлэй баримталагдажа, зарим тэды амжалта туйлагдаhан байбашье, техническэ дэбжэлтэ түйлаха зарим асуудалнууд хүсэд шиидхэгдээгүй гэжэ делегадууд тон зүб шүүмжэлhэн байна.

ШАНГА ЭРИЛТЭ ТАБИБАЛ, КАДРНУУДАЙ ХАРЮУСАЛГА ДЭЭШЭЛХЭ

— Партийна организацинуудай баталан абаhан шиидхэбэриие бодото дээрэнь бэелүүлхын тула хүсэд хэрэгжэжэ ябуулагдаха, шухала удха шанартай зарим тогтоолнууд дүүргэгдэнэгүй. Хиналта, шалгалта хэдэггүй, шанга эрилтэ табидаггүй ушарhаа ажал хэрэгтээ горитой дутагдал усадхагданагүй, харюусалга дээшэлүүлэгдэнэгүй, партийна, ажалай журам эбдэлгэ гаргагдана,—гэжэ барилга-хабсаргалгын 2-дохи управлениин бригадир нүхэр **Данилов** шүүмжэлбэ. Партиин райком предприяти, организацинуудай зүгhөө партийна тогтоолнуудые бэелүүлхэ талаар эмхидхэжэ абаhан зарим хүдэлмэри ябуулжа байhые хинан шалганагүй. СМУ-гай партийна организаци партийна дээдын организацинуудай шиидхэбэри нүбшэн хэлсэдэг, бэелүүлхэ зорилготой тодорхойлдог. Тэд олон шиидхэбэри дүүргэгдэнэгүй—минии үлэнэ, тэдэнэй дүүргэлтэ хэншье хинан шалганагүй.

Урдань баталан абаhан тогтоолнуудые бодото дээрэнь дүүргэхэ талаар партиин райкомой, партийна организацинуудай эмхидхэлэй хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулдаг байбалнь, элидхэл соо дурдагдаhан зарим дутагдалнуудые үни усадхажа болохо байгаа гэжэ хүдөө ажахын институдай ректор **К. Д. Миронов**, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь **А. Н. Хомяков**, түмэр замай техникумэй директор **Л. П. Киселев**, 2-дохи ГПТУ-гай парторганизациин секретарь **П. Л. Баталов** болон бусад үгэ хэлэhэн зарим делегадууд тэмдэглээ.

hайн бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэд районой предприятинуудта дуталдана. Теэд иимэ хүдэлмэришэдые техническэ мэргэжэлэй училищинуудаар бэлдэхэ асуудалда ёhотой анхарал хандуулагданагүй. Училищинууд хэрэгтэй түхеэрэлгэ, зэр зэмсэгээр хангагданагүй. Томо предприятинууд эдэ училищинуудай материально-техническэ хангагдаса hайжаруулха, туhа хүргэхэ гэжэ огто оролдоногүй гэжэ делегат **П. Л. Баталов** шүүмжэлбэ.

Районой томо предприятинуудта хүдэлмэришэдэй тогтууритай, hайн бэлэдхэлтэй кадрнууд хүмүүжэн ургаа. Предприяти, транспорт, барилга дээрэ ажалладаг коммунис ажалай ударнигуудай 7-дохи хүн бүхэниинь, урлан нарижуулагшадай 5-дахи хүн бүхэниинь коммунист байха юм. Тоосоото үе соо районой партийна организацида абтаhан залуу коммунистнуудай 60 гаран процентнь сэхэ үйлэдбэри дээрэ ажалладаг хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд юм. Харин индустриальна онсо шэнжэтэй Железнодорожно райондо энэ тоо ехэ бэшэ. Зарим партийна организацинуудай тоо мүртэйгөөр ургаагүй.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлпэнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ зорилго бэелүүлхын тула кадрнуудай мэргэжэл шадабари hайжаруулха шухала тухай конференци дээрэ заагдаа. Шэнэ табан жэлэй туршада, бүри 1971 ондо олон предприятинуудай, тэрэ тоодо ЛВРЗ-гэй, прибор бүтээлгын заводой, барилгын организацинуудай хүсэ шадал ехэдхэгдэхэ юм. Мүн шэнэ түхэлэй продукци үйлэдбэрилхэ, технико-экономическа талаараа hайн үрэ дүн туйлаха зорилго табигдаа. Мүнөө үеын иимэ зорилго, эрилтэ дүүргэхын тула hайн бэлэдхэлтэй кадрнууд хэрэгтэй болоно. Автомат аргаар үйлэдбэриие эмхидхэн хүтэлбэрилхэ оньhон түхеэрэлгэ, электронно-тоололгын машина зарим томо предприятинуудта абажа тодхохо шухала болоо. Теэд иимэ техникэ хангаха хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ асуудал шиидхэгдээгүй байhаар.

Хэрэгтэй дунда зэргын кадрнуудые хүмүүжүүлэн ургуулха, даажа абаhан ажалай түлөө тэдэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэ районой партийна организациин эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри зорюулагдаха ёhотой. Түрүүшүүлэй дүй дүршэл согсолон дэлгэрүүлхэ, бүгэдын шадабари болгохо гэээшэ ехэ шухала юм. Энэ т а л а а р зарим тэды алхамай хэгдэбэшье, түрүүшүүлэй түйлаhан амжалта бүгэдэндэ мэдээжэ болгогдоногүй, ёhотойгоор дэмжэн абтанагүй.

Техническэ дэбжэлтэ түйлаха хэрэгтэ өөhэдынгөө горитой туhа нэмэри оруулха гэhэн авиазаводой инженер, технигүүдэй, мүн ажалай нормо бултадаа дүүргэхэ, гээгдэгшэдгүйгөөр ажаллаха гэhэн ЛВРЗ-гэй зарим цехүүдэй үүсхэл дэмжэгдэн дэлгэрүүлэгдээгүй байна. Заводой партком, завкомой hайн үүсхэлдэ ёhо тэдыгээр хандаhан ушарhаа ЛВРЗ-дэ нормоёо дүүргэдэггүй хүдэлмэришэдэй тоо үсөөрөөгүй, харин олошорhон байха юм. Иимэ дутуу дутагдалнууд ондоо зарим предприятинуудташье бии. Улаан-Үдын хирпиисын завод продукци үйлэдбэрилхэ даабаряа дүүргэнэгүй. Барилгын организацинуудай хүдэлмэриин горитой дутагдал усадхагдаагүй байhаар.

Партиин обкомой секретарь **К. М. Продайвода** конференци дээрэ үгэ хэлээ.

* * *

Эмхидхэлэй пленум болоно, партиин райкомой бюро hунгагдаhан, таhагуудые даагшанар баталагдаhан байна. Райкомой нэгэдэхи секретаряар **Н. В. Вовк**, секретарьнараар **В. П. Богомольный, Л. Л. Болдонов** hунгагдаа.

С. БАРДАМОВА,
манай корр.

Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын совхозой механизаторнууд машина, техникэеэ заhабарилха хүдэлмэри КПСС-эй съездын нээгдэхэ үдэр болотор сум дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай. Мүнөө ажахын отделенинүүдтэ энэ хүдэлмэри эмхитэй hайнаар үнгэргэгдэжэ байна. Заhабарилгын хүдэлмэридэ токарь Алексей Коробенно hайн үрэ дүн туйлана. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Коробенно.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

НАЙДАБАРИДА ХҮРТЭБЭ

...Тук, тук гэhэн штампын абяан гэнтэ таhалдашаба. Консервын баанха хэдэг машина зогсошобо хэбэртэй. Теэд энэ ушар цехэй начальнигай hанаае зобоогоогүй. Тэрэ машина дээрэ дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэн Клавдия Александровна Глухова ажаллажа байна гэжэ мэдэжэ байгаа бшуу.

Хэдэн минутын үнгэрhэн хойно штампшье хүдэлжэ эхилбэ. Клавдия Александровна станогоо өөрөө заhабарилан тааруулаад, ажаллажа эхилhэн байба. Тэрэ үдэр нүхэр Глухова халаанайнгаа даабари 130 процент дүүргээ hэн.

1948 он. Залуухан басаган Клава Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай жестянобаночна цехэй бэгоhо алхажа ороhон юм. Ажалай дүй дүршэл байхагүй, өөрынгөө ерээдүйн мэргэжэл тухайшье олон юумэ мэдэнэгүй.

Түрүүшээр бэрхэтэйхэн байба. Түмэр отолдог станок дээрэ ажаллахада аюултай хэбэртэйгээр үзэгдөө бэлэй. Энээниинь обёорhон мастер Иван Петрович Копылов «нюдэ далтирбашье, гар хээд лэ байдаг юм» гэжэ намдууханаар хэлээд, хайшан гээд хүдэлхыень үшөө дахин заажа, харуулжа үгэдэг hэн.

Үдэр, hарын ошохо тума хүдэлмэридөө дүршэжэ, залуу хүдэлмэришэн түрүүшынгээ амжалтануудые туйлажа эхилбэ. Халаанайнгаа даабари түрүүшынхеэ дүүргэхэдээ, хэды ехэ баярлаа бэлэй. Станогшье тэрэнэй мэдэлдэ орожо эхилбэ.

Уданшьегүй квалификационно комиссиин урда шалгалта барижа, Клавдия Александровнада станочнигой гурбадахи разряд олгогдобо.

Энэмнай хори гаран жэлэй саада тээ болоhон ушар. Тэрэ сагhаа хойшо нүхэр Глуховагай ажал хүдэлмэридэ, ажаhуудал болон ажабайдалдань али олон хубилалтанууд болоо. Дүй дүршэлөөр баян хүдэлмэришэн өөрынгөө мэргэжэлдэ залуушуулые hургана, тэдэнэй ажалда туhална.

1966 оной январиин нэгэ үдэр Клавдия Александровна hайндэрэйхеэр хубсаланхай, ажалдаа эртүүр ерэhэн байгаа. Энэ юун боложо, гоёнхой хүдэлмэридөө ерэбэ гээшэб гэжэ нэгэ басаганай hурахада, хажуудань байhан үбгэжөөл, «мүнөөдэр Клавые партида абаха юм. Харыш, тэрэ соносхол байна ха юм, партийна суглаан болохо тухай» гэжэ харюусаба.

Цехэй партийна эхин организациин суглаан дээрэ коммунистнууд нүхэр Глуховае нэгэн дуугаар өөhэдынгөө зэргэдэ абаа hэн.

Дүрбэн жэл үнгэрбэ. Хаанашье, ямаршье ажалда, хэзээдэшье түрүү зэргэдэ ябаха гэhэн коммунистын уялга Клавдия Александровна наринаар дүүргэжэ ябана. Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй зэргэдэ ороhоор үнинэй. Комбинадай түрүү хүдэлмэришэдэй тоодо өөрынгөө табан жэлэй түсэб болзорhоонь урид дүүргэhэн байна.

Ажал хүдэлмэридөө абьяастай байhыень, хүн зондоо хүндэтэй болоhыень тэмдэглэжэ, Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой коммунистнууд Клавдия Александровна Глуховае областной XXVII партийна конференциин делегадаар hаяхан hунгаа.

Олоной этигэл найдабарида хүртэлгэ ажалhаа эхитэй, ажалаар харюулагдаха юм гэжэ нүхэр Глухова намда хэлээ hэн. Энээндэнь этигэнэ, найданашьебди.

Г. ХАРЧЕНКО.

ПРОПАГАНДИСТНАР, hУРАЛСАЛ

Политическэ hуралсал

Партийна болон комсомолой политическэ hуралсалай шэнэ жэлэй түрүүшын хахад барагдаба. Аймагай партийна организацида байгуулагдаhан 64 hургуулинуудта бүхыдөө 1079 хүн, тэрэ тоодо 741 коммунист, 300-гаад партийнабэшэ хүнүүд hуралсана. Хахад жэлэй дүн гаргахада, олонхи пропагандистнар хүндэтэй, харюусалгатай уялгаяа урдынхи мэтэ hайнаар дүүргэнэ гэжэ хэлэлтэй. Хэшээл бүхэн аймаг дотор нэгэ үдэр—понедельнигтэ—үдэшын 7 часhаа 9 час хүрэтэр үнгэргэгдэхөөр тогтоогдоhон. Энэ гурим партийна организацинуудта эбдэгдэнэгүй.

Партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд, райкомой гэшүүд понедельник бүхэндэ хэшээлнүүдэй ямар хэмжээндэ үнгэргэгдэhыень, программаяа хэр шудалжа байhыень байра дээрэнь ходо шалгажа байдаг. Эндэ элирүүлэгдэhэн дутагдалнууд КПСС-эй райкомой бюродо харагдадаг, хэмжээнүүд абтадаг.

Бүхы юумэн эмхидхэлэй хүдэлмэриhөө дулдыдадаг гэжэ бултанда мэдээжэ. Энээниие хүтэлбэри болгон, hуралсалай шэнэ жэлдэ эртээнhээ бэлдэжэ захалаа hэмди. Түгэсхэлэй хэшээл дээрэ хожомоо юу үзэхэ, ямар предмет шудалха байhанаа коммунистнууд өөhэдөө зүбшөө hэн. Тиигээд хэрэгтэй болохо номоо, статьянуудые журнал, газетэнүүдhээ намар болотор сутлуулhан байна. hуралсалай шэнэ жэлэй эхилхэдэнь, эдэнь яаха аргагүй шухаг материал болоод байба бшуу.

Политическэ hуралсалай удха шанар, үүргэ ба тэрэнэй ашаа туhада партийна эрилтэтэйгээр хандадаг хүн лэ пропагандистын хүндэтэй, бэрхэтэй уялгые мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар дүүргэжэ шадаха гээшэ ааб даа. Ушар иимэhээ hургуулинууд, семинарнуудые хүтэлбэрилхэ хүнүүдые шэлэн олохо асуудалда гол анхаралаа хандуулhан байнабди. Пропагандистаар хүдэлхэ хүнүүдэй политическэ эрдэмые хараада абахаhаа гадна, хүн зоной дунда хэр хүндэтэйб, өөрынгөө ажалда, гэр бүлэдөө ямараар хандадаг бэ гэжэ али бүхы талаhаань хаража үзэгдөө hэн. 64 пропагандистнараймнай 51-нь дээдэ hургуулитай коммунистнууд, энэ тушаалда олон жэлдэ хүдэлhэн, хэшээл бүхэнөө идейно-теоретическэ талаарнь удха түгэсөөр, ажабайдалай, ажахын, отделени, бригада бүхэнэй урда табигдаhан зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор үнгэргэдэг. Нэрлэбэл, «Эрдэм» совхоздо К. П. Мезгина, Суулгада—И. В. Перевалов, мал шахан таргалуулдаг hутайн совхоздо—Г. С. Бармитова, «Родина» колхоздо—И. Н. Ерофеев, «Коммунизм» колхоздо—С. Я. Варфоломеев болон бусад коммунис үзэл сурталай hургуулинуудые хүтэлбэрилдэг, ёhотойл пропагандист гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүрэмөөр ажалладаг. Тэдэнэр партийна даабаряа политическэ hуралсал хүтэлбэрилгөөр хизаарлангүй, ажалшадай дунда политическэ темээр, уласхоорондын байдалаар лекци, элидхэлнүүдые уншадаг, хөөрэлдөө үнгэргэдэг юм.

Пропагандистнарай эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, дүй дүршэлөө халан абалсаха hургуули байгуулагдаhан, hара бүри сугларжа хөөрэлдэдэг гуримтай. Энээндэ мүн партийна организацинуудай секретарьнар хабаадалсадаг юм. Шэнэ жэлэй эхилхын урда тээхэнэ иимэ семинар боложо, hуралсалай жэлэй түрүүшын хахадай дүн согсологдоhон, политическэ болон уласхоорондын байдалаар лекцинүүд уншагдаhан, секци бүхэнэй хэшээл үнгэргэгдэhэн байна. Мүн 30 гаран пропагандистнар Улаан-Үдэ ошожо hураа.

Аймаг дотороо хүндэтэй болоhон, КПСС-эй обкомой, райкомой Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэhэн, республикын политическэ гэгээрэлэй байшангай путёвкоор ленинскэ газарнуудаар аяншалгада ябаhан пропагандистнар, лекторнууд жэл бүри олошоржо байдаг. Тэдэнэй нэгэн болохо К. П. Мезгина тухай эндэ тобшохоноор хөөрэхэ хүсэлэнтэйб. Калерия Петровна түүхын багша мэргэжэлтэй хүн юм. Хори гаран жэлэй туршада багшалха зуураа, хэдэ мянган залуушуулые эрдэм[…]тэй, ухаатай сэсэн болгожо, […]далай үргэн замда үдэшөө[…] Тэрэ коммунист hэн […] партийна даабари—пропаган[…] тушаалые арба гаран жэлдэ […]нэ. 1969—70 оной hуралсал[…]дэ «Эрдэм» совхозой 1-дэхи […]ниин болон совхозой управ[…] дэргэдэхи марксизм-ленин[…] hургуули хүтэлбэрилөө hэн. […]тализмын политэкономи […] дүүргээ юм. Түгэсхэлэй хэшээл[…] hуралсалда хабаадагшад […] эрхим hайн сэгнэлтэ абаhан. […] К. П. Мезгина тэрэл hургу[…] (27 хүн) социализмын политэ[…] заана. hуралсалай жэлэй […] хойшо 9 хэшээл үнгэргэгдөө, предмет зааха гээшэмнай бэлэн […] бэшэ бшуу. Гэбэшье Карели[…]ровнада заалгаhан хүнүүд үзэh[…]териалаа гүнзэгыгөөр шудалж[…]дэ ойлгожо абаhан юумэеэ өө[…]гөө үдэр бүриин ажал хүдэл[…] нэбтэрүүлхые, абтаhан проду[…] өөрынь үнэ сэн хямдаруулха […] онолнуудые бэдэрдэг занш[…] Квартал соо хэгдэhэн хү[…]риин экономическа үрэ дүнг[…] диаграмма, плакадууд совхозой […]лени бүхэндэ үлгөөтэй байдаг. […]хозой управлениин хүтэлбэри[…] социализмын политэкономи […]на. Тиимэhээ эндэ үзэhэн юум[…] дото ажал үйлэдбэри дээрэ […]лэдэгынь ойлгосотой.

«Минии хүдэлмэридэ тиимэ[…] нюуса гэхэ юумэн үгыл даа. […] наhан соогоо үхибүүдтэ ном[…] олоhон дүй дүршэлни эндэ ту[…] Эгээл шухалань юуб гэхэдэ, […] бүүдшье, ехэ хүнүүдшье уха[…] долоо гүйлгэжэ, үзэhэн матер[…] гүнзэгыгөөр ойлгодог болоhо[…] оролдодогби. Тиихын тулада н[…]рүүн ном соо бэшэгдэhэн бодо[…]дай удхые зүбөөр ойлгожо, ха[…] абаха шухала. Намда hурадаг […]дэй эрдэм hургуулинь адли[…] Жэшээнь, дээдэ эрдэмтэй со[…] главна экономист А. П. Ба[…]куевтай хамта дунда hу[…] дүүргээшьегүй механизато[…] П. Я. Калашников, Ф. И. Ма[…] гэгшэд зэргэлээд hуудаг. Ти[…] үзэхэ материалаа хүн бүхэндэ […]гуулхын, тоб гэмэ тодоор хө[…] үгэхын тула хэшээл бүхэндөө […] удаан оролдосотойгоор бэлдэ[…] Хубхай хооhон үгэнүүдээр […] гараа hаашни, хэншье мүртэй […] ойлгонгүй үлэшэхэ. Харуула[…]гуулха хэрэгсэлнүүд болон […] материал, техническэ хэрэгс[…]дые хэрэглэхэ шухала. Эдэ он[…]гануудые зүбөөр хэрэглэнгүй […] hааш, шинии хэшээл бүхэн […]гөө зорилгые дүүргэжэ шада[…] —гэжэ Карелия Петровна […]рэдэг. Түүхын б а г ш а […] тулада нүхэр Мезгина […]гуулиhаа киноаппаратура, […]москоп гэхэ мэтэ техническэ […]нүүдые хэрэглэдэг. Темэ бү[…] программын ёhоор теоретическа […] хөөрэлдөөндэ хоёр час үгтэдэг[…]хыдөө 46 часай туршада про[…]мала гүйсэд шудалжа гараа[…] Мүнөө үень социализмын үедэх[…]тын ажал гэhэн темээр хөөрэ[…]нүүдые үнгэргөөд байна. У[…] ажалай зэргээр хубаарилга ба[…]тын фондын хэрэглэмжэ гэhэн […] шудалха юм. Пропагандист Ка[…] Петровна теоретическэ хэшэ[…] hайнаар бэлдээд, экономи[…] хүндэ асуудалнуудые номой […] бэшэ, хүн зоной хөөрэлдэдэг […] дээрэ hонирхолтойгоор, аж[…] бригада, отделениин, хүн бү[…] үйлэдбэриин үдэр бүриин […] дээрэhээ баримта хэрэглэн хө[…] үгэдэг. Удаань хөөрэлдөөнэй бо[…]до, хүн бүхэн өөhэдынгөө hа[…] бодолнуудые хэлэдэг.

КПСС-эй райкомой пропаган[…] агитациин таhаг политгэгээрэлэ[…]бинедтэй хамта пропагандист […]рия Петровна Мезгинагай […] харуулhан тусхай плакат […] байнхай. Энэ плакат гоё, […] саарhан дээрэ барлагдажа, про[…]дистнарта эльгээгдэхэ юм.

В. ГОМБОДОРЖИ[…]
КПСС-эй Мухар-Шэбэ[…] райкомой политичес[…] гэгээрэлэй кабине[…] даагш[…]

Совет орон доторнай

Холын хойто зүгэй маршрудууд

ПЕВЕК. (Чукотско нац. округ). (ТАСС-ай корр. М. Максименко). Певек—Пламенный—Певек гэhэн маршрудтай автотракторна поездоор мянган километрэй зам гаталагдаа. Чукоткын эгээл ута замай түрүүшын зүргэ гаргахын тула оньhожоруулагдамал колонно дүрбэн сүүдхэ соо дабшаба. Замай хамаг бэрхэшээлнүүдые жолоошод Анатолий Кузьмицкий, Василий Ласкин, Павел Пивень болон бусад суг ажалладаг нүхэд амжалтатайгаар дабажа гараба.

Холын хойто хизаарай Певегhээ Чукоткын зүүн хойгуурхи—ртуть абадаг Пламенный гэжэ түрүүшын уурхайда зуу гаран тонно элдэб ашаан абаашагдаа.

Ашаглалгада оробо

КИЕВ. (ТАСС). Киевскэ мотоциклэдэй заводто үйлэдбэриин корпус баригдажа, ашаглалгада оробо. Тэндэнь хабсаралгын, лааг шэрээр будалгын цехүүд бии. Эдэнь бүтээсэ ехэтэй конвейернүүд ба машинануудаар хангагданхай. Тэрэнэй ашаар мотоцикл бүтээлгэеэ жэлэй туршада таба мянгаар нэмээхэ аргатай болонхой.

Гол түлэб «К-650» мотоциклнууд конвейерhээ буунa. Тэдэнь hайн шанартай, залан ябуулхада зохид юм.

* * *

СОКАЛЬ. (Львовско область). (ТАСС). Сокалиин химическэ утаhанай заводой хоёрдохи ээлжээнэй барилга мүнөөдэр ашаглалгада оруулагдаа. Шэнэ предприятиин хүсэн хоёр дахин ехэ болобо.

Энэ коллектив партиин XXIV съездын хүндэлэлэй вахтада жагсаад, үйлэдбэрилгын хүсэ ашаглаха графигаа хахад жэлээр уридлаа. Россин Федерациин, Украинын иимэ предприятинуудта hураhан хүдэлмэришэд ехэ амжалта түйлажа байна.

* * *

ЮЖНО-САХАЛИНСК. (ТАСС). Сахалин арал дээрэ hая болотор ашаглагдажа байгаа элиэ хүсэнэй долоон зуу гаран жэжэ түхеэрэлгэнүүд Терпениин гарамай эрьедэ, шулуу нүүрhэнэй уурхайн дэргэдэ баригдаhан Урда-Сахалинай ГРЭС-ээр hэлгэгдээ. Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ ээлжээтэ энергоблок эндэ хүдэлжэ эхилhэн байна. Аралай хойто зүгтэ баригдажа байгаа үшөө нэгэ турбоагрегат түрүүшын промышленна ток нэгэн доро шахуу үгэбэ.

Мүнөө Сахалин бүхыдөө электрификацилагдаа

КУРСКА ОБЛАСТЬ. Михайловска железнорудна комбинадай коллектив наймадахи табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэжэ, даабариhаа гадуур 410.860 тонно руда Эхэ орондоо үгэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: руднигай түрүү экскаваторщик П. С. Щитов (зүүн гарта), руднигай начальник В. В. Васин.

ТАСС-ай фотохронико.

Бархан уулын хойморто баярай дуунууд зэдэлнэ

Үнгэрһэн үе саг тухай

Буурал сагаан толгойтой үбгэжөөл Галсан Мухтарович Едошкинтой, тэрэнэй үе наһанайнь нүхэр, Эхэ-Герой Цыренжид Баторовнатай хөөрэлдэжэ һуунабди. Агуухэ Октябриин социалис революциин болоходо 17 наһатай ябаһан Галсан Мухтарович үнгэрһэн үе саг тухай аалиханаар доноглоно.

1928 он бэлэй. Тэрэ жэлдэ «Адуун» гэжэ нэрэтэй хамтын ажахыда үгытэйшүүл хамтарһан, үшөө жэл тухай болоод «Гэгээрэл» гэжэ коммуна эмхидхэгдээ һэн. «Тиихэдэ оройдоо 18 гэр бүлэ, тэрэ тоодо Антон Мандаров, Панхушка Эрдынеев, Шагдар Гармаев, Эрдыни Гармаев болон бусадшье хамтын ажахыда ороо һэмди», гээд Галсан Мухтарович хөөрэнэ.

1928 ондо үшөө нэгэ мартагдашагүй үдэр байһан. Галсан хани басаган—Цыренжид Баторовнатай тиихэдэ хуби заяагаа холбоһон шуу. Үетэн нүхэдынь, ураг таригынь сугларaa бэзэ. Энэ найр наадан дээрэ ерэгшэдэй нэгэниинь бултанай зүгһөө иигэжэ түүрээгээ юм гэдэг:

Түрэеэ түдьхэһэн газартамнай
Түмэнхэн сэсэг дэлгэрүүжэн,
Түрэеэ түдьхэһэн хүбүүн басаган хоёрнай
Түгэд жаргалтай һуугуужан.
Наадаяа наадуулһан газартамнай
Набшаһан сэсэг дэлгэрүүжэн,
Наадаяа наадуулһан хүбүүн басаган хоёрнай
Наһандаа жаргалтай һуугуужан.

«Би энэ дууень мүнөөшье болотор мартадаггүйб. Энэнь нэгэ гүнзэгы удхатай шэнгеэр намда һанагдадаг» гэжэ Галсан Мухтарович мүнөө хэлэнэ.

Ушар юуб гэхэдэ, Галсан Мухтаровичай гэр бүлэдэ аяар 10 хүбүүд, басагад түрэхэ золтой байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хоёр-гурбан жэлдэ алба хэжэ ерээ. Галсан Мухтарович түрэл колхозойнгоо эмхидхэн байгуулагдахаһаа хойшо мэнэ һая болотор колхозой элдэб янзын ажал хүдэлмэридэ саг үргэлжэ ябалсаа: үхэр мал, хони хурьгадые һуулалсаа, һү һаалиин фермын бригадираар, фермые даагшаар хүдэлөө. Эрхимээр ажаллаһанайнгаа түлөө колхозой ветеран нүхэр Едошкин оло дахин магтаалда хүртэһэн, грамотануудаар шагнагдаһан юм. Галсан Мухтаровичай һамган, Цыренжид Баторовна мүн лэ колхоздоо шадал соогоо туһалжа, үхибүүдэйнгээ «хүлынь дүрөөдэ, гарынь ганзагада» хүргэлсэһэн хүн ааб даа. Мүнөө тэрэнэй үбсүүн дээрэ «Эхэ-Герой» гэһэн орден яларна.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри Бархан нютагтахи Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз улам бэхижэжэ, түбхинэжэ эхилээ. Галсан Мухтарович Едошкин жаргалта шэнэ байдалые зохёон байгуулхын тула шадал мэдүүлэн ажаллаба. Едошкинтоной үхибүүдшье «дальбараанууд байһанаа далижажа», һургуули сударта, ажал хүдэлмэридэ ябажа эхилээ.

Мүнөө дээрээ Едошкинтоной бүхы хүбүүд, басагад түрэл колхоздоо ажаллана. Гансал одхон басаган Дунсама Галсанова гэгшэнь Ахын аймагта хадамда гаранхай, тэндээ бухгалтераар хүдэлдэг.

Түрэл колхозойнь экономикын һайжархатай хамта оньһон техникэ, машина олошороо. Тиимэһээ Галсанов Александр—механизатор, Дугар—жолоошон, Кубунчик—комбайнер, Бадма—тракторист мэргэжэлтэйнүүд болонхой. Тээли хүбүүн Гарманъ—Улаан-Үдэдэхи хүтэлбэрилхы кадрнуудай һургуулида һурана, Бато—Совет Армиин зэргэдэ алба хэжэ байна.

Кубунчик Галсанов—КПСС-эй гэшүүн, колхозой суута комбайнер байһан, мүнөө тракторно-таряан ажалай бригадын бригадираар хүдэлнэ. 25 жэлэй туршада механизатораар ажаллаа. Коммунис ажалай ударник. Нютагай Соведэй депутат. 1957 ондо—Агуухэ Октябриин ойн баярай жэлдэ—колхозой эрхим комбайнер гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. «Шэн зоригто ажалай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаһан.

Кубунчигай аха, дүүнэр мүн лэ иимэрхүү баян намтартай.

Баян талын аялга

Бархан нютаг танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа, колхозойнь экономико хурдан түргэнөөр хүгжэнэ. Хэрбээ революциһаа урид бүхы үхэр малынь, хони ямааниинь хургаар даража тооломо баяд эзэдэй гарта байгаа һаа, мүнөө Бархан уулын хормойдохи тала дайдаар 25 мянган хонин, 2450 шахуу толгой эбэртэ бодо мал хушууран бэлшэнэ.

Революциһаа урид мүнөөнэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой газар дээрэ байһан «оньһон техникэ» гэхэдэ, нэгэ сенокосилка, морин 3 тармуур, 36 анзаһан тоологдодог байгаа. Мүнөө Барханай колхозой үргэн талын хүрьһые хүсэтэ трактор, машинанууд доһолуулна, эдэ талын онгосонуудые Галсановтанай хүбүүд мэтэ колхозой механизаторнууд жолоодоно.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 35 автомашина, 60 трактор, 30 комбайн тоологдоно. Колхозой экономикын һайжархада, оньһон техникэ олошороо, тэрэнэй «нюусые» мэдэгшэд—механизаторнуудай тоо олошороо. Гансал Едошкиной Галсанай гэр бүлын 7 хүбүүдэй 4-нэйнь механизатор мэргэжэлтэй болоһон ушар олон юумэ гэршэлнэ. Хэзээ нэгэтэ «инженер», «техник», «механизатор» гэжэ мэргэжэлнүүдые мэдэдэггүй байһан Барханай колхоздо 3-4 инженер, техник, 70 шахуу тракторист, автомашинын 45 жолоошон, 25 комбайнер, 4 агроном, 20 шахуу зоотехник, ветврач, ветфельдшер тоологдоно.

Оньһон техникээр хүсэд зэбсэгжэнхэй, олон тоото мэргэжэлтэдээр хангагдаһан энэ ажахын олзо доход жэлһээ жэлдэ ургана, колхознигуудай ажана байдал улам һайжарна. Хэрбээ колхозой олзо доход 1965 оной дүүрэхэдэ 324 мянган түхэриг байгаа һаань, 1970 ондо 850 мянган түхэриг болоо гэхэ гү, **али табан жэлэй турша соо 486 мянган түхэригөөр ургаа.**

Хэрбээ 1966 ондо колхознигуудта 452592 түхэриг салин хүлһэн үгтэһэн байгаа һаань, 1970 ондо 620 мянган түхэриг үгтэһэн байна. Һүүлэй табан жэлэй турша соо жэлдээ 350—400 мянган түхэриг мүнгэн колхозой бүхы түхэлэй барилгада һомологдодог байба. Түсэбтэ табан жэлэй турша соо 30 автомашинын багтаха гараж, 3 котельнэ, колхозой конторо, 200 толгой үнеэдэй оньһожоруулагдамал байра, малай хэдэн арбаад шэнэ байранууд, 8 жэлэй һургуулиин байшан болон бусадшье барилганууд ашаглалгада оруулагдаа. Үнгэрэгшэ табан жэлэй турша соо машина болон оньһон түхеэрэлгэ абалгада мүнгэ гаргашалга үнгэрэгшэ табан жэлтэй сасуулбал, 4 дахин ургаа. Жэшээлхэдэ, ганса 1970 ондо 70 мянган түхэриг гаргашалагдаһан байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой экономикын, хүн зоной ажаһуудалай улам һайжархатай хамта соёл культурынь эрилтэ хэлэшэгүй ехээр ургаа. Бархан нютагта ууралаар дулаасуулагдадаг дунда һургуули (һургуулиинь байра колхозой хүсөөр баригдаһан), арадай театр, хэдэ хэдэн магазиннууд, хэлхеэ холбооной отделени, үдэшын һургуули, больница, амбулатори, парикмахерска бии.

Барханай арадай театрай коллектив эрхим һайн зүжэгүүдые табидагаараа республика дотороо, республикаһаа холуур-шье суурхаһаар үнинэй. 1967 ондо Барханай арадай театр Зүүн Сибириин арадай театрнуудай зональна харалгада хабаадажа, нэгэдэхи шатын дипломдо хүртөө һэн. Тус театрай табидаг зүжэгүүдэй гол рольнуудые механизатор, почтальон, багша, хонишон, экономист мэргэжэлтэй хүнүүд наададаг.

* * *

Колхозой олзо доход мүнгөөрнь абажа тоолобол, ерэхэ табан жэл соо 1 миллион 250 мянган түхэриг болохо, гэр байра, мүн соёлой, ажаһуудалай барилгануудта үнгэрэгшэ табан жэлтэй сасуулбал, 5 дахин ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо, 240—300 мянган түхэригэй шэнэ машина, оньһон түхеэрэлгэнүүд абтаха юм. Үхэр мал, хонидой тоо толгойшье олошорхо.

Колхознигуудай ажаһуудал улам һайжаржа, Бархан тосхон улам болбосон түхэлтэй болохо юм. Барханай колхознигуудай бүхы талаараа ургаха байһаниинь дамжаггүй.

Галсан Мухтарович Едошкин Цыренжид Баторовнатайгаа хамта 30 гаран аша хүбүүд, басагадтай, үнэхөөрөө, үнэр баян айл гээшэ. Бусахаһаа урид Кубунчик Галсановта ороходомнай, гэрэй эзэн эхэнэр Цымжид Санжиевна адлиханууд аад, үб улаахан хасартай үхибүүдээ һургуулидань түхеэрэлсэжэ байба.

— Энэ танай «студентнүүд» гү?—гэжэ асуухада:

— Тиимэ даа, 4 «студент», үшөө хоёрынь гэртээ үлэдэг,—гэжэ Цымжид Санжиевна харюусаба. Хоёр ехэ таһалгатай уужам гэр соонь мүнөө үеын мебель: елэрмэ хүрин шэрэтэй шифоньер, сервант, хубсаһа угаадаг машина, радиоло, диван.

Кубунчик Едошкиевичта хандажа, танай бүлые суглуулжа, хамтын фото-зураг буулгахада болохо гү гэжэ асуубаб.

— Үгы даа. Булта ажал хүдэлмэритэй зон, суглуулжа шадахагүйбди. Эндэһээ 20—25 модоной газарта, Сагаан-Нуурай эрьедэхи отарада нэгэ ахамни ажаһууна, хүрьгэн хүбүүмнай Арбуунай талада хонидтоёо ябана ёһотой,—гэжэ Кубунчик Едошкиевич хэлэбэ. Ажал хүдэлмэритэй зониие ажалһаань таһалдуулжа, фото-зураг буулгаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ байшоо.

С. ОЧИРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 36 ашанар ба хүбүүд, басагадай үбгэн баабай Галсан Мухтарович Едошкин, хүгшэн эжы Цыренжид Баторовна Едошкина.

Жэгтэй һонин хүн

— Би Татьяна Романовнатай сугтаа хүдэлжэ эхилһээр ехэшье удаан болоогүйб. Тиигээшье һаа, тэрээн тухай хэдэн үгэ хэлэхэ дуратайб,—гэжэ Улаан-Үдэ хотын 6-дахи саадай хүдэлмэрилэгшэ Т. Ф. Фомина үгэеэ эхилбэ.—Шэлэһэн мэргэжэлдээ ехэл дуратай, жэгтэй һонин хүн лэ даа. Татьяна Романовнае үхибүүдгүйгөөр гансаарынь һанаандаашье оруулхань бэрхэтэй шэнги. Бишыхан хүүгэдэй хоёрдохи эжы болоһон хүн гэхэдэ алдуу болохогүй гэжэ хэлэхэ байнаб,—гээд тэрэ үгэеэ дүүргэнэ. Хүнэй хоёрдохи эхэ гэжэ һанагдахаар болоһон хүмнай хэн гээшэб теэд? Танилсая.

Энэмнай гушан дүрбэн жэлэй туршада хэдэн зуугаад үхибүүдые хүмүүжүүлжэ гаргаһан тус саадай үхибүүдые хүмүүжүүлэгшэ Сидорова Татьяна Романовна гээшэ. Тэрэнэй хүдэлмэрилдэг коллективтэ һаяхан ехэ баярай үдэшэ болоо. Юун болооб гэхэдэ, бултанда хүндэтэй, үнинэй хүдэлмэрилэгшэ Татьяна Романовнань 50 наһа гүйсөө ха юм. Ехэл баяр болоо даа!

Таня басаган аба, эжын түрүүшын үри байһан тула, бишыхан табан дүүнэрээ үргэлсэһэн байха юм. Одхон дүү хүүхэн Асиһаа бэшэниие бултыень альган дээрээ бөөмэйлэлсэжэ, тээ горитойхон болоходонь, гэртэ газаагүй дахуулдаг, өөрынгөө мэдэһэн, үзэһэн юумэндэ тэдэниие хододоо һургадаг байгаа.

Эхэ, эсэгэнь Таниингаа үхибүүдтэ голгүй дуратайень хаа-яа гайхадагшье һэн. Зарим эгэшэ, аханар дүүнэрһээ хашаржа тэргэдэхэ, гүйхэһөө байха бүтүүхэн альгадаад, шэмхээдшье абахаяа ядадаггүйнь тэдэндэ һайн мэдээжэ һааб даа. Харин Таня бусадһаа юугээрээ шалгараа юм бэ гэбэл, тэрэмнай бишыхан үхибүүндэ гар хүрэхые мэдэхэгүйһөө гадна, гансаханшье шэрүүн үгэ дуугаржа, бадашажа, хашхаржа байгаагүй юм. Абари зангайнгаа энэл талаар Таня үетэнһөө ондоо һэн хам.

Жэлнүүд түргэн үнгэржэ. Танишье бордойбо. Эжы, баабайнь Таниингаа мэргэжэлтэй болохые хүсэнэ.

Таня Сидорова 1936 ондо Улаан-Үдэ хотынгоо багшанарай техникумые дүүргэжэ, һургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлэгшын мэргэжэлтэй болоһон байгаа.

Татьяна үһан замшадай үхибүүдэй саадта, нэгэ жаахан гэр соо ажал хүдэлмэриин хүнгэн бэшэ харгыда арбан зургаа наһандаа гараһанаа бодолгото болон һанаха юм. Хоёр лэ бүлэг үхибүүд тэндэ байгаа. Ахалагша бүлэг Татьянада даалгагдаа һэн. Тэрэ гэһэн сагһаа эхилжэ, Татьяна Сидоровагай ажабайдал хөөрхэн жаахан үхибүүдээр шэмэглэгдээ бэлэй.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй хугасаа соо нүхэр Сидорова Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын инспекторшье ябаа, методистааршье хүдэлөө, үхибүүдэй саадшье даагаа. Тоологдоһон ажал ябуулгын үхибүүдтэй нягта холбоотой байбашье һаань, бишыхан хүнүүдэй дундань ороод, тэдэниие һайн хүнүүд болгохын тула оролдолгоһоо һайн һайхан, нангин юумэн үгы мэтэ тэрээндэ һанагдагша бэлэй.

Татьяна Романовна һанаһандаа хүрөө. Үдэр бүри, жэл бүри тэрэ хүүгэдтэй хахасашагүйгөөр холбогдоно, хуби заяагаа нэгэдүүлнэ. Тэнжэжэ гараһан дальбараануудынь томо болоод, өөһэдынгөө дальбараануудые дам дахуулжа, тэнжээһэн эхэдээ өөдэнь болгохыень гуйжа ерэдэгынь мүнөө ехэтэ һайшаалтайл.

Өөрынгөө шэлэһэн ажалда тон дуратайһаа гадна, Т. Р. Сидорова мэргэжэлдээ дүтынгөө хүнүүдые дурлуулжа шадаа. Энээниие онсолон тэмдэглэмээр. Жэшээнь, хоёр дүүнэрынь, бэринь, хоёр басагадынь—бултадаа үхибүүдэй саадта хүдэлмэрилдэг юм.

Ехэ басаган Людаеэ эсэгэнь худалдаа наймаанай институтда оро гэжэ ядаа бэлэй. Теэд үхибүүдтэ юрэ бусын дуран эжыһээнь дамжашаһан тула Люда ондоо харгыгаар яашье ябажа шадахагүй байгаа бшуу. Харин Люда мүнөө «Нарахан» гэжэ саадта хүмүүжүүлэгшээр хүдэлмэрилжэ ябана.

Татьяна Романовна таби наһа хүрэбэшье, үшөөл эршэ хүсөөр элбэг даа. Олониитын ажалда тэрэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Зургаан жэл соо таһалгаряагүй месткомой түрүүлэгшэ байһан, мүнөө месткомой гэшүүн, 4-дэхи жэлээ Советскэ районой Соведэй депутат, облпрофсоведэй гэшүүн.

Манай тус саадта ерэхэдэмнай, Т. Р. Сидорова залуу хүдэлмэрилэгшэ Поповатай хөөрэлдэжэ һуугаа һэн. Саадые даагша нүхэр К. Ф. Матвеева энээниие заншалта ёһо юм гэжэ тэмдэглэнэ. Нээрээшье хүмүүжүүлэгшэ Сидоровае харахада, түбһэндэ һанаагаа зободог, оролдодог хүн хэбэртэй даа. Иимэл хадань тэрэниие һунгадаг, дэбжүүлдэг байгаа юм бэзэ. Теэд набтархан бэетэй, шангахан ябадалтай, налгайхан энэ эхэнэрые хаража байхада, табишье хүрөө гэхээр бэшэл шэнги.

Хөөрэлдэжэ, танилсаад һуутарнай, үдэрэй 3 час боложо, үхибүүд үдэрэй унталгаһаа бодожо эхилбэ.

Унталгын таһаг cooһoo нүрэ пүмпэгэрхэнүүд үхибүүд эбһээлэлдэһээр улаа эреэхэн коврик дээрэ сугларжа, хубсалжа эхилбэ. Түнишэгүй зариманда Татьяна Романовна хамһалсана. Тиихэ зуураа бэе бэедээ туһалалсахыень тэдэниие уряална. Ната Ира хоёр үһэеэ һамналсана. Саша Медведев «би өөрөө ходо хубсалдагби», гэжэ омогорхоно. Тиихэдэ Лариса гоё платитай болоһоноо һайрхана. Аленка дутуу унтааб гэжэ дурбиина. Харахан буржагар үһэтэй Катюша хамагай һуулдэ бодожо ерээд, хүмүүжүүлэгшэдээ аһана. Татьяна Романовна тиихэдэнь: «Катенька, айлшад байнал, мэндэшэлыш».— гэбэ. Катя нюдөө бэлтылгэн: «Сайн байна» гээдхибэ.

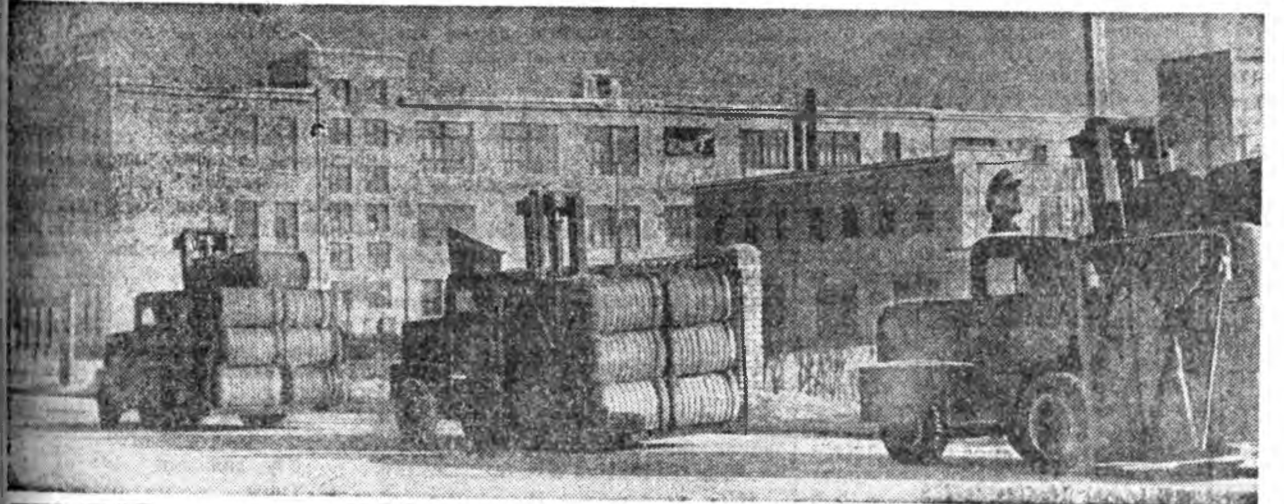
Татьяна Романовнагай бишыхан нүхэд үндэрлэжэ, саад соо дуутай шуутай болоод, тэрэнэй нюдэд баяртайгаар, сэдьхэлээ ханангяар ялалзана.

Иигээд лэ тэдэнэй юрын хүдэлмэриин үдэр үргэлжэлжэ, ажабайдалынь арюун аршаандал бурьялнал.

В. ТОКТОХОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдэ хотын үхибүүдэй 6-дахи саадай хүмүүжүүлэгшэ Т. Р. Сидорова бишыхан нүхэдтэеэ.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

1971 оной—юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй арба гаран хоног үнгэрбэ. Энэмнай КПСС-эй XXIV съездын зарлагдаһан түүхэтэ жэл болоно. Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ республикымнай промышленна предприятинуудай коллективүүд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын, продукциин шанар һайжаруулхын, мүн тиихэдэ түсэб даабаряа болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсожо, шэн зоригтойгоор ажаллажа байнхай.

Улаан-Үдын нооһо угаадаг фабрикын коллектив үдэр бүри 110—120 тонно нооһо угаажа, нэхэлгын фабрикануудта эльгээдэг юм. Эндэ Галина Сучковагай, Анна Калашниковагай хүтэлбэрилдэг бригаданууд эрхимлэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: угаагдаһан нооһон ондоо предприятинуудта эльгээгдэхэнь.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

„Миллион баяр"

ЗУРАГЛАЛ

Улаан-Үдын городской 1-дэхи больницын аргаламжын таһаг. Эндэ ахалагша сестра Мария Матвеевна Попула гэгшэтэй хөөрэлдэжэ һуунабди.

— Мүнөө хүйтэрөөд, ханяада хамшаг элбэгжэхэеэ һанана хаш. Манай аргаламжын таһагта хүнүүд олоороо ерэдэг болонхой. Ехэл сүлөөгүй байгдана даа,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

— Үдэр соогоо хэды хүниие эмшэлнэбта?

— Олохон хүн болонол даа. Дан олон болоо һаань, ондоошье таһагуудай сестрануудта хубаарилдагбди. Энэ процедурнадаа дүрбэн сестра хоёр ханаанда хүдэлнэбди. Заримамнай үбшэнтэнэй гэртэнь дуудалгаар ошожо аргалдаг юм. Манда тусхай хүнгэн машина бии. Үнинһөө хойшо—гуша гаран жэлдэ хүдэлжэ байһан нэгэ сестратайбди. Мария Цыбиковна гэжэ обогтой. Тэрэмнайл айлаар ябажа аргална.

— Тиигээ һаа, энэ поликлиникэтээ сасуу байжа болохонь алтай?

— Наһаараа эгэшэшье байхадаа болохо, харин лэ ажалайнгаа стажаар тухайтайнууд байхань гээшэ аа гү? Энэ поликлиникэ Совет засагай тогтоһон хойно баригдаһан байха. Харин Мария Цыбиковна 38—39-дэхи жэлээ сестрагаар хүдэлнэ. Энэ нүхэрэймнай ерэхые хүлеэгээд, хөөрэлдэжэ ошоо һаатнай һайн байгаа,—гэжэ Мария Матвеевна дурадхаба.

Иигэжэл зураглалай баримтанууд бии боложо эхилээ һэн.

...Дуудалгаар ошоһон машина ерэбэ хэбэртэй. Набтаршаг аад, солбон ябадалтай, сагаахан шарайтай хүгшөөргэ буряад эхэнэр бии болоодхибо.

— Сайн байна!
— Сайн.
— Дуудалгаар ябаад ерээгта?
— Тиигээ.

Би ямар даабаритай ерэһэнээ Мария Цыбиковнада тайлбарилан ойлгуулбаб. Тэрэмни үни холынгоо сагые һанаандаа оруулна гү: хоорондонь забһартайшагаар, һанан һанан хөөрэнэ. Тиихэдэнь аяар 1929—1931 онуудта медицинскэ техникумдэ һуража байһан, сагаахан халаад үмдэнхэй, тарилга хэдэг зүү тартаа бариһан залуухан буряад басаган нюдэндэмни харагдахадал гэбэ. Харин ажаллажа эхилһэнһээнь хойшо гуша найман жэл үнгэрбэ. Эдэ олон жэлнүүдтэ, үдэр бүхэндэ зуугаад хүниие аргалдаг байгаа һаа, хэды олон хүн болохоб? Миллион гаран хүн гансахан Мария Цыбиковнагай гараар эмнэгдээ. Тиихэдэ аргалуулһан хүн бүхэн, досоогоошье һаань баяр хүргэжэ, һайниие һанажа ошоһон байхал. Адагынь, миллион дахин баяр хүргэгдөө. Харин Мария Цыбиковна өөрөө яажа ажалладаг, юун гэжэ һанадаг ааб? Хүнэй бэе хэбэрэг, тарюулха бүхэндөө үбдэдэг, яншадаг ааб даа. Тиимэһээ Мария Цыбиковна тэдэ олон хүнүүдээр хамта баһал миллион дахин зүрхэеэ үбдэлсэһэн, миллион дахин бүтүүхэн хүниие хайрлаһан, эдэгэхыень хүсэһэн байхал.

Гэбэшье бэрхэ аргашад хүниие үбдэхөөжэ байдаггүй. Тиимэ хүнүүд өөрын тусгаар дүршэлтэй байдаг, үбшэнтэндэ үбдэхэ заб олгонгүй, хэхэл тарилгаая хэжэ үрдиһэн байдаг ха юм. Мария Цыбиковна Гунгаева тиимэл хүнүүдэй нэгэниинь болоно. Тэрэнэй ажаллаһан жэлнүүд олон, наһанайнь намтар һонирхолтой ута.

Мүнөө Мария Цыбиковна дахин шанаагаа тулаад, шэмээгүй болошобо. Гушаад оной Агын тала һанаандань ороо гү? Үгышье һаа, түрэл нютаг Яруунань, Домно тосхон нюдэндэнь харагдахадал гээ гү? Алинийншье һанагдажа болоо. Хүнэй наһатай болохо тума түрэһэн дайда, түрэл нютаг һанаанда оросотой байдаг. Хүн наһажаха бүрөө талын дуулимай һайханиие, байгаали дэлхэйн үзэсхэлэнгые мэдэрэстэй болодог. Мария Цыбиковнада эгээл тиимэ байгаа ёһотой.

— Өөрынгөө ажалай, ажаябадалай намтар тухайда саашадань хөөрэжэ үгыт даа, Мария Цыбиковна?

— Юрын хүндэ ямар һонирхолтой намтар байхаб даа. Бултадаал адли гүбди. Гуша гаран онһоо дайнай дүүрэтэр армида энэл ажалаараа ябагдаа һэн. Тиихэдээшье Дивизионно станциһаа сааша ошогдоогүй. Гушаюһэн онһоо хойшо Улаан-Үдэдэ хүдэлнэ гээшэ аабзаб. Ондоо юун байхаб намда, дүүрээл даа..

...Хүн бүхэн хөөрэхэдөө намтараа хүсэдөөр тайлбарилдаггүй: тобшохоноор, хуряангыгаар хөөрэдэг байха. Теэд манда хүнэй намтар хэрэгтэй бэшэ, харин ажалша шэнжэнь, ажал, ажабайдал, коллектив тухайгаа гүн бодолынь хэрэгтэй байгаа. Тиигээд энээн тухайдал бэшэхэ гэһэн зорилгоёо хэр дүүргэһэмнай мэдэгдэнэгүй. Зүгөөр лэ нүхэр Гунгаева магтаалай грамотануудаар оло дахин шагнагдаһан, «Элүүрые хамгаалгын отличник», «Коммунис ажалай ударник» гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн байха юм. Тиимэһээ тэрэнэй ажалайнь намтарта нэмэлтэ болоно, шэнжэ түхэлыень тайлбарилхада туһална бэшэ аал!

...Хүнүүд удаа дараагаар ороно, гарана. Тэдэнэр аргалуулжал байна. Сагаан халаадтай эхэнэрнүүд хүнтэй хөөрэлдэхэ сүлөөгүй хүдэлнэд. Набтаршаг аад, дорюун солбон хүдэлсэтэй Мария Цыбиковна тэдэнтэй хамта ажаллана. Мүнөөдэр тэрээндэ баһал зуугаад хүн баяр хүргэжэ ошохол.

Н. ЦЫБИКДОРЖИЕВ.

ХЭНДЭШЬЕ ТУҺАЛДАГ ЛЭ

Залуу коммунистка Цыпилма Хобракова Аргатын совхозой түрүү һаалишадай нэгэн болоно. Тэрэ даажа абаһан үнеэдээ шадамар бэрхээр харууһалдаг, жэл бүри һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг юм.

Арбан жэлэй саада тээ энэ эхэнэр фермэдэ ажаллахаар ерэһэн байна. Ажал хүдэлмэридөө оролдосо хэшээлтэйгээр хандажа, сугтаа хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болонхой. Залуу һаалишан совхозой дирекциин болон парткомой зүгһөө Хүндэлэлэй грамотаар нэгэнтэ бэшэ шагнагдаа юм.

Ц. Хобраковагай гэртэ нютагайнь малшад үбгэн залуугүй хододоо ерэжэ байдаг. Юуб гэхэдэ, залуу коммунистка хүдөөгэй библиотекые даагшада туһаламжа үзүүлдэг. Иигэжэ ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадагша сугтаа хүдэлдэг нүхэдтэеэ уншаһан номуудаа һэлгэжэ, шэнэ газетэ, журналнуудта бэшэгдэһэн элдэб һонин тушаа хөөрэжэ үгэдэг.

В. ЦЫДЫПОВ.

Хурамхаан.

Хонхын булан

ГАЛСТУГТАЙ ГҮРӨӨҺЭН

Минии заахан дүүнэртэ

Жэмбын аба эжы хоёр хонишод юм. Колхозой түбһөө зургаа модо болохо, Сагаан-Эрье гэжэ газарта байдаг. Жэмбэ табадахи класста һурадаг. Абгындаа байдаг юм. Суббото бүри гэртээ харидаг.

Суббото. Жэмбэ гэртээ харихаар гараба. Харгыгаа һайн мэдэхэ. Хобхо харгыгаар удаахан ябаад, һүүлдэнь баруулжаа хотиржо, Баян голые хүндэлэн гараха. Саашаа гэрынь дүтэхэн даа.

Ябадаг замаараа ябаад лэ, Жэмбэ Баян голдо тулажа ерэбэ. Мүнөө тошон халишоод, уурал һабана. Жэмбэ голые уруудан, шугы бургааһан соогуур ябана. Одоошье үһагүй, елүүр мүльһэн. Энээгүүр лэ Баян голые хүндэлэн гараха хэрэгтэй. Халтиржа наадаһаар, Жэмбэ нүгөө эрьедэ дүтэлбэ. Энэ хирэдэ, тээ дорохоно, нэгэ юумэн мүльһэн дээрэ хүдэлхэдэл гэбэ.

— Юун гээшэб?

Жэмбын айдаһаниинь хүрэшэбэ. Гэр тээшээ гүйжэрхин алдаһан аад, эрьежэ хараба.

Гүрөөһэн!

— Ой, гүрөөһэн!—гээд, Жэмбэ тэрээндэ дүтэлбэ.

Гүрөөһэн айһандаа, даб гэжэ бодоод гүйхэ гээд, дахин халтиржа унашаба. Жэмбэ хажуудань ерэбэ.

— Гүрөөһэн, нагаабши даа?

«Энэ хүлнүүдни» гэһэндэл, гүрөөһэн хүлнүүдээ хүдэлгэбэ.

— Хухаршоо гү?

Жэмбэ гүрөөһэнэй хүлнүүдые ээлжэлүүлэн барижа үзэбэ. Бүтэн хаш.

— Эйх, тахагүй хадаа, мүльһэн дээрэ халтиржа унаа гээшэлши.

«Тиимэ даа, тиимэ» гэжэ зүбшөөһэндэл, гүрөөһэн тархяа хүдэлгэбэ.

— Тээсгэн абамни боро мориёо тахалаа һэн. Оройдоошье халтирхаяа болёо. Гүрөөһэдыешье абамни тахалхал һэн даа. Теэд зэрлиг амитад ха юмта. Али абадамни ошохомнай гү? Минии аба дэлхэй дээрэ эгээл һайн хүн юм. Ошоё. Ши, гүрөөһэн, бү ай, зай гү?

«Үгы, айнаб гэһэндэл, гүрөөһэн хэды дахин тэршэлбэ. Бодожо шадабагүй.

Жэмбэ гүрөөһэн хоёрой нюдэнэй хараанууд уулзашаба. Жэмбын нюдэн гайханги, хайрланги. Гүрөөһэнэй нюдэн айнгяар, гуйнгяар шэртэн мэлмэгэнэнэ.

— Бү уйла даа. Намһаа бү ай,—гэнэ Жэмбэ.—Шамайе яахашьегүйб. Ши намайе бү мүргөөрэй..

Жэмбэ гүрөөһэнэй хэдэн һалаа эбэрһээ бариад, эрье тээшэ шэрэбэ. Гүрөөһэн тархяа һэжэржэрхибэ. Жэмбэ унашаба.

— Ши, яана гээшэбши, аа? Бү мүргөөрэй гээ һэмнайб.

«Үбшэнтэй ха юм» гэһэндэл, гүрөөһэн тархяа халта һэжэрнэ.

Жэмбэ гүрөөһые хойноһоонь түлхеэд үзэбэ. Теэд өөрөө халтиржа унашана.

— Аа, нэгэ юумэ һанажархёоб,—гээд, Жэмбэ галстугаа тайлаба.

— Байгаарай, энэ гэһээр.

«Намайе яахаяа байнаш? Абэрхашни гү, али алахашни гү?» гэһэндэл, гүрөөһэн Жэмбые харашоод хэбтэнэ.

Жэмбэ гүрөөһэнэй хүзүүндэ галстугаа бүхөөр уяба.

— Ой, гүрөөһэн, пионер шэнги болошоош. Шамайе мүльһэн дээрэһээ гаргахаб даа. Хүтэлөөд гэртээ абаашахаб. Дуратай юумыешни эдюулжэ байхаб. Газаа даараа һаа, гэртэмнай байгаарай.

Жэмбэ гүрөөһэеэ бойлторголон, мүльһэн дээгүүр шэрэбэ. Яһала удаахан оролдожо, гүрөөһэсэ эрье дээрэ одоошье гаргаба.

— Вот. Эрье дээрэ гараабди,—гээд, Жэмбэ гүрөөһэнэй нюргые эльбэбэ.

Гүрөөһэн гэнтэ даб гээд гүйжэрхибэ. Оншотойгоор угзаруулхадаа, Жэмбэ гүрөөһэеэ алдажархиба.

— Ой, галстугыем!—гэжэ Жэмбын шангаар хашхархадашье гүрөөһэн зогсобогүй. Саашаа гүй гүйһөөр, ой руу орошобо.

Амияа абаруулһан аад, хойшоошье харангүй гүйжэ ябашоо. Үшөө галстугыень хүзүүндээ зүүгээд. Жэмбэ гүрөөһэндэ ехээр гомдоһондоо уйлашаба.

Жэмбэ уйла уйлаһаар, гэр тээшээ ошоо һэн...

Хүндэтэ ангуушад! Агнажа ябахадатнай, хүзүүндээ улаан галстугтай гүрөөһэн дайралдажа магад. Тэрэтнай Жэмбын гүрөөһэн гээшэ. Бү буудаарайгты. Ехэтэ һайнаб!

Ц. ДОРЖИЕВ.

СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ТҮҮХЭ ТУХАЙ НОМ

Аха дүү монгол арад байгша ондо ехэ ойгоо тэмдэглэхэеэ байна. 1971 оной зун Монголой арадай революциин, Монгол Арадай-хубисхалта намай 50 жэлэй ой гүйсэхэнь.

Энэ ехэ ойн баярые гансахан монгол арад түмэн тэмдэглэхэ бэшэ, харин Монголой Арадай Республикатай хани барисаата СССР-эй ба социалис бусад оронуудай ажалшад тэмдэглэлсэхэ юм.

Энэ ойтой дашарамдуулан, Совет-монгол бүлгэм болон бусад эмхинүүд манай республика дотор элдэб хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ хараатай. Жэшээлхэдэ, СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин Бурядай филиалай ниитын эрдэм ухаа шэнжэлхэ институт энэ ойдо зорюулан, «Монголой Арадай Республикын соёлой түүхэ тухай» ехэ шэнжэлэлгэ бэлдэбэ. Энэ ном хоёр бүлэгһөө бүридэнэ: арадай хубисхалай түрүүшын шатада (1921—1940 онуудта) монгол арадай соёл гэгээрэлэй хүгжэһэн тухайда, удаань (1941—1970 онуудта) соёлой үндэһэн хубилалта болоһон тухай шэнжэлэгдэнхэй. Энэнь Буряадай номой хэблэлдэ барлан гаргагдаха юм.

Монгол арадай соёлой түүхэ шэнжэлэлгэдэ МНР-эй эрдэмтэд, Москвагай, Ленинградай, Улаан-Үдын монголшо эрдэмтэд хабаадаһан байна.

«Монголой соёлой түүхэ тухай» шэнжэлэлгэ хадаа уласхоорондын ехэ удха шанартай, научна талаараа тон һонирхолтой монографи мүн.

В. РАДНАЕВ,
Буряадай ниитын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэ.

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. Улаан-Баатарай выставкын нэгэ зал соо ороной археологуудай бэдэрэн олоһон шэнэ зүйлтэй һаяхан ниислэл хотодо ажаһуугшад танилсаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Архангайн аймагай «Долон мод» гэжэ нютаг шадар энэ һонирхолтой зүйл олдоһон байна. Монголой эрдэмтэдэй тодорхойлһоной ёһоор энэ зүйл VIII зуун жэлдэ хэгдэһэн байгаа.

МОНЦАМЭ—ТАСС-ай фото.

ТАХА

Цокто НОМТОЕВ

Онтохон

Хүнэй хүндэ дайсан байха үедэ. Үгытэй ядуу хүнэй үл хоолоо бэдэржэ ябахада. Баяшуулай алта мүнгөөр абдар ханзаа дүүргэжэ, улам баяжахаа обтон хомхойрдог сагта нютаг нютагта элдэб баяшуул һуудаг һэн ха. Нэгэ хонгор нютагта Тэнюун баян гэжэ алдаршаһан хүн һууһан гэхэ. Тэрэ болбол, нээрээшье, бэшэ бэшэ баяшуулһаа ябадал һуудалаараа, абари зангаараа илгардаг байгаа гэбэл: газаа гэртэхинь ариг сэбэр байдаг. Гэртээ гоёор һуудаг. Нэгэл газарта үбэл зунгүй һуудаг. Шэл шаажан, мүнгэн, гуулин амһартаар олон. Утай Бээжин, Богдын хүреэн гэхэ мэтэ холын газараар аяншалан ябаһан. Холо ойрын бараг хүнүүдээр танилтай. Айлшад ябадаг, ород айлшадые ород ёһоор хүндэлдэг. Шэнэ гарапан оедолой ба һүнэй машина, үбһэ сабшаха, тармаха машина саг соонь абанхай. Арадайнгаа түүхэ, үльгэр хөөрэхэ дуратай, нэгэ ород газетэ захидаг. Хүнэй бэшэг хашаргүй уншажа, бэшэжэ үгэдэг. Зүгөөр тэрэнэй сэдьхэлынь зобоохо дутуу гэхэдэ, эсэгын һанаһанда хүрэдэггүй Мухаанай гэжэ нэрэтэй ори ганса хүбүүниинь байгаа. Хүнэй ганса хүбүүн аад, багадаа ехээр эрхэлүүлһэнһээ болоо юм гү даа, али элбэг юумэ дээрэ зоргоороо өөдөө болоһонойнь үрэ юм гү? Тэнюун баян наһатай болохо бүреэ уг залгамжалагша хүбүүнһээ һанаата болодог болобо. Ном заахаданьшье, хүндэ заалгахаданьшье, үзэгтэ ороогүй хүбүүгээ хараажашье, аргадажашье хэлэхэдэ, эсэгын үгөөр болохо юумэ бэшэ: хүнгэн ябадалтай, хаарташа болошобо ха. Хэдэн хоногоор зайжа ябашадаг. Зүүдхэлээ алдажа, ялайха юумэгүй болоод бусадаг. Мори эмээлээ алдаад, ябагаар бусадаг болобо ха даа. Тэнюун баян эсэгэнь сүхэржэ, элдэб бодол гүйлгэдэг, сэдьхэлээ үбдэдэг болобо: «Минии үхэхэдэ, энэ бүхы зөөрим үригдэжэ дууһаха, минии алдар нэрэ алдагдаха. Минии хүбүүн гар хооһон ябаха гээшэл даа. Яаха гээшэб? Энэ хүбүүн ядахадаал, дутахадаал ухаа орохо ёһотой даа. Ухаа ороходонь зөөри байхагүй!—гэжэ сэдьхэлээ зобон уйдана.

Тэнюун баян үбшэндэ баригдажа, хэбтэридээ ороод байхадаа, ойрын нютагта ябаһан хүбүүнэйнгээ һураг дуулажа, зорюутые эльгээн ерүүлбэ ха. Үхэлэй тэмдэг орожо, хурсадашаһан нюдөөрөө хүбүүгээ сэхэ гэтээд, арһа яһан болошоһон шүрбэһэлиг гараараа хажуудам ойро һуу гэһэн тэмдэг үгэбэ ха. Хүбүүгээ һуулгажа, ольһогүй хүйтэбтэр гараараа хүбүүнэйнгээ гар хэды, хэды эльбэһэншүү болоод, амяа даража, амаржа байжа:

— Зай, хүбүүн, бишье иигээд наһа дүүрэбэ гээшэб. Саг тулаа. Зөөришье тиигээр дууһана бэзэ. Зөөри үрихэдэ бэлэн. Ши түрэһэн хүбүүмни нэрым нэрлүүлжэ үлэхэ байнаш. Энэ ехэ һайн. Эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ ябахаш. Үнэн сэхэл ябаха хэрэгтэй. Баян хүнэй барлаг болоорой—яаха һэм. Тиихэдээл ухаа орохош. Шамда нэгэтэ бэшэ хэлэһэн һургаал үгэнүүдым одоол ойлгохош. Хооһондоо ороод, ядаха тулиха сагай ерээ һаа, энэ хойто шугын наана бани гэжэ барюулһан жаахан гэр соо ерэжэ ороорой. Хүн тэрэ гэр хэрэглэжэ задалхагүй байха. Хооһорһон бууса дээрэ үлэһэн ээзгүй амһарта шүдхэртэй болоо ёһотой гэжэ этээрхэхэ байха. Түймэртэшье шатахагүй байха, элһэн дээрэ ха юм. Орожо өөдөө харахадаш, маатинсадань хадаатай хуушан таха байха, тэрэниие хүшэжэ абаарай, таха гээшэ дэмбэрэлтэй юм гээд сагаан шарайтанай хэлсэдэг ёһо бии юм. Алтан зөөри болоогүй һаа, хуушан таха боложо болохо,—гээд дууниинь һуладан, хурсадаһан нюдэниинь аниба.

Мухаанай хүбүүнэй эсэгэ наһа бараһааршье он жэл үнгэрбэ. Холшор хүбүүнэй зоргоороо мунайгадаха элбэг зөөришье ходоржо, намарай сагай хуһанай набшаһан шэнгеэр дууһаба. Мухаанайн хооһорходо, дахадаг, шуладаг нүхэдшье хэрэглэхээ болин орхибо. Дааpаха үлдэхын заха тулажа ерэбэ ха даа. Өөрынгөө ухаагаар амидарха саг тулаба. Зобохо бүреэ эсэгынгээ хэлэдэг үгэнүүдые һанаандаа тодоор оруулдаг, уярдаг болобо. Нэгэ нарата үдэр иигэжэ айлай хоорондо нютагһаа нютагта зайжа ябанхаар, баян айлай барлаг болоод лэ, мал адуулха байна даа гэжэ шиидэбэ. Түрэһэн эсэгынгээ нютагһаа холо нэгэ хомхой гэгшын баянай хонишон болобо. Эзэниинь уулагар, зан муутай, малдаа дарагданги, байдал муутай, һалан нобшо гээшэнь хэлэшэгүй хүн байба ха. Нэгэ буряад хэлэтэй шара үһэтэй Иван гэжэ нэрэтэй ород хүбүүн хорёо хотынь заһадаг, түлеэ асардаг, шэбхэ малтадаг байба. Янжама гэжэ нэрэтэй гүлмэрхэн хара үншэн басаган үнеэдынь һаадаг, сагаан эдеэ баридаг. Айраг сагаа бусалгажа, халуун гал дээрэ үдэрөө үнгэргэдэг һэн. Тиихэдэ Бааһата гэжэ нэрэтэй ахир зантай, хобууша, эзэндээ һаймһардаг үбгэн үхэр адуулдаг һэн ха. Эдэл дүрбэн саг үргэлжэ удаан тэсэжэ хүдэлөө бшуу. Мухаанай, Янжама, Иван гурбан ходоодоо үгэ нэгэтэй боложо, һүүлэй һүүлдэ аха дүү мэтэ эбтэй болошоо һэн. Иванай хэлэһээр, эзэнээ «үбэштэй баян» гэжэ нэрлэдэг, энеэлдэдэг һэн. Иван тэдэ гурбан соогоо аха, олон газараар ябаһан, хэдэн баянда хүдэлһэн, нарбаа сайһан хүн хадаа нүхэдтөө элдэб юумэ хөөрэдэг, һургаалшье болохоор юумэ заадаг һэн. Мухаанайшье ядахые үзэһэн хүн хадаа нүхэрэйнгөө үгэ хүндэлдэг, Янжамые хайрладаг һэн. Эдэ гурбанай нэгэ амин, бэе бэеэ хүндэлдэг, туһалалсадаг болоһондо Бааһата ехэ хороо бусалдаг, эзэндээ элдэбээр хоблодог болоо һэн. Иигэжэ аха аргаараа туршажа, эдэнэр хэдэн жэл хүдэлөө һэн. Харуу баян Иван Мухаанай хоёрһоо түбэгшөөдэг, тороходоо хороо бусалдаг һэн. Тэдэнэй хоорондохи арсалдаан, тоосоон улам хурса болоо һэн.

Нэгэтэ намар хүдэлһэнэй тоосоо эзэнтээ хээд байхадаа, Иван Мухаанайда иигэжэ дурадхаба: «Энэ тэнэг баянһаа арилая. Түмэр зам шадар ошожо, хүдэлмэришэн болоё. Хүдэлмэришэн ябахада, дээрэ гэжэ дуулаа һэм, олоной дунда ябая, юун энэ тэнэг баянай боогоол байхамнайб»,—гэбэ. Мухаанай ябахаа һайшаабашье, инаг болошоһон илдам Янжама басагандаа татагасаба. Тиигэбэшье:

— Ши зүб хэлэнэш. Ябахал байгаа, теэд зөөри манда үгы, яаха гээшэбибди?

— Зөөритэй эндэ хэзээшье болохогүйбди. Хаанашье дутажа ябахамнай адли бэшэ гү?—гэбэ. Хоюулан ябаха тээшээ болобо. Энэ шиидхэбэреэ Янжамадаа Мухаанайн хэлэхэдэ, нүхэдтөө айрһа зөөхэй бэлдээд байһанаа Бааһатын хобоор баригдаад, эзэндэ ехээр зэмэлүүлээд байһан басаган:

— Намайгаа бү орхигты. Би таанартайл ябалсахаб. Эндэ намда жаргал үгы,—гэбэ.

Нэгэ үглөөгүүр Иван эзэнһээ хүдэлһэн хүлэһэндэнь нэмэжэ, дулаан дэгэл ба гутал үгэхые гуйба. Эзэниинь урдаһаань ёлойжо:

— Шамда ямаршье түлбэри нэмэгдэхэгүй.

— Юундэ? Гутал дэгэлһээ байха, мори нэмэлсэ. Үбһэндэ ото ябалсаһанайм түлөө юушье үгөөгүй бэшэ гүш?

Эзэниинь уурлажа, һалаабш[…] харуулба:

— Маа, тэжээһэн буруу,—гэ[…]

— Шахагдаһан хубалза! Ха[…] на гүш?—гээд, Иван мантагар […] даргаа урдаһаань харуулба.

— Зүб, Зоргоороо годоорһ[…] энээниие захадахаар болоо,—гэ[…] Мухаанай хүндэлдэбэ.

— Аһаа, үшөө хоёроороо […] нэгэдээд, хусалдахабта, нох[…] нууд.

— Гурбуулааш байхадаа бо[…] хобди, сүү, дан зоргоороо […] лоош,—гээд Янжама нүхэ[…] дэмжэбэ. Иван хажуу тээшээ […] раад:

— Хэн хэнтэйб? Би эндэ[…] ябахам,—гэбэ.

— Хүрөө! Бишье шам[…] ябалсахаб,—гээд Мухаанай […] гэлбэ.

— Би таанарһаа гээгдэжэ […] хэгүйб,—гээд Янжама мүн о[…] тобо.

— Зүб! Зуун зарасатай һаа[…] Булта намай һайшааха һэн,—[…] жэ Иван хэлээд, нүхэдөөрөө […] буулаһ зэргэлээд, һөөргөөшье […] рангүй, ой шэглэн ябажархиб[…] Баян эзэн гансаараа үлөөд:

— Байгты: хүлэһэ нэмэжэ […] лохоб... таарая... арһытнай ху[…] луулхаб... үзөөрэйгты...—гэхэ […] тын холбоогүй үгэнүүдые уһа[…] орожо үхэжэ байһан юумэн шэн[…] муухайгаар шашхан һуладаһа[…] гээгдэнэ. Ута аян зориһон гурб[…] хэдэн хүтэл дабаа дабажа, үр[…] гол гаталжа, нэгэ нютаг хүр[…] ерэбэ. Харгын хажууда амар[…] һуухадаа, Мухаанай:

— Зай нүхэд, энэ минни тү[…] һэн нютаг гээшэл даа. Эндэ о[…] рохон эсэгым бууса байһан ю[…] тэндэ ошожо хоноё,—гэбэ.

— Тиигэе, шиниингээ тоонто[…] хононгүй яаха гээшэбибди,—гэ[…] Иван энеэбхилбэ. Гурбуулан га[…] гиһаар Мухаанайнгаа эсэгын үт[…] шэбхэдэ эртэшэг ерэхэдэнь, бү[…] байдалынь түймэртэ шаташаһа[…] шорыншье модон үгы, үрмэдэ[…] халаахайн һуури байба ха. Хойт[…] боролжын наана үрмэдэһэ ур[…] һан натагар жаахан балгааһан о[…] бойжо харагдаба ха. Удаан хар[…] жа, хөөрэлдэжэ ябаһанай һүүл[…] тэрэ балгааһанда ошожо ороб[…] Дээдэ маатинсадань хадаатай му[…] хан таха харахадаа, Мухаана[…] эсэгынгээ хэлэһые гэнтэ һан[…] жархиба. Тиигээд нүхэдтөө хэл[…] бэ ха, ханамжатайгаар шагна[…] байһан Иван:

— Аба, аба энэ тахые. Эсэг[…] үгэ эрдэни юм,—гээд хүхибэ. М[…] хаанай тахаһаа татаад үзэбэ. Х[…] дэлбэшьегүй, бүхэ хэбэртэй ба[…] ба. Ивантай хоюулан болоод, һо[…] ло татажархиба ха. Тахань зант[…] гар хүндэ шабартайгаар абташ[…] ба. Шабарынь арилгахадань, т[…] хань монсогойлжо уяһан нооһ[…] оймһоной түриидэ шагтагалаат[…] байба. Һонирхон, оймһоной түр[…] задалбад. Тэрээн соо хитад са[…] саарһаар орёоһон алтан ба нэ[…] мүнгэн шэнги саарһан хууда[…] тай гонзогор дэбтэр гараба ха[…] Иван ехэ гайхангяар:

— Алтан лэ!—гээд Мухаана[…] да үгөөд, өөрөө тэрэ дэбтэр ир[…] хаража байтараа, гуяа шанга[…] альгадаад:

— Мүнгэн лэ!—гээд хашхар[…] ба.

— Юу хэлэнэш.

— Тиимэ, тиимэ. Шинии нэр[…] дээрэ гүрэнэй банкда хэһэ[…] мүнгэнэй книжкэ мүн байнал.

— Хамтымнай зөөри гээш[…] Яагаа золтой гурбан гээшэбибд[…]

— Вот таха. Үнэхөөрөө дэ[…] бэрэлтэй байбал!

— Петровско завод бэшэ, […] рин Петербург хүрэхэ, гурбу[…] ландамнай бэшэ, гушан хүндэ х[…] рэхэ зөөри гээшэл даа.

— Таха! Гайтай таха.

ХИЛЫН СААНАҺАА

НОВАЯ ГУТА ТОМО ГОРОД БОЛОНХОЙ

ВАРШАВА. (ТАСС). В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ металлургическа комбинадай барилгашадай тосхон байһан аад лэ, оройдоо гурбан жэлэй саада тээ город гэһэн нэрэ абаһан Новая Гутада мүнөө аяар 170 мянган хүн ажаһууна.

Новая Гутын гэр байрын кварталнууд үдэрөөр бэшэ, часаар үргэдэн ехэ боложо байдаг. 40 мянганай байра тушааха гэһэн гайхамшагта ушарта энэ городой совет мүнөө бэлэдхэжэ байнхай. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ комбинадай солото сталеварнуудай нэгэндэнь тэрэ байрын түлхюур барюулагдаха юм.

ВЬЕТНАМДА ДАЙЛАЛДАХАЯА ДУРАГҮЙТЭНЭ

ХАНОЙ. (ТАСС). США-гай армиин Урда Вьетнамдахи экспедиционно корпусто дайн сэрэгтэ дурагүйтэхэ ябадал олошоржо байнхай гэжэ Ханойдо гарадаг «Нян зан» газетэ бэшэнэ. Тэрэнээ доро дурсагдагша тоонуудаар баримталан харуулба. Жэшээнь, 7-дохи дивизиин гансал 11-дэхи полкһоо 3 мянгаад солдат, Хунг Вьонгой сэрэгэй һуралсалай лагерьһаа 2000 гаран курсант тэрьелжэ ошоһон байнад.

Захиралта дүүргэхэгүй ушарнууд, тэрэшэлэн үймөө буһалгаанууд дайсанай сэрэгэй дунда олошорно гээд газетэ тэмдэглэнэ. Жэшээнь, марионеточнэ 9-дэхи дивизиин 1-дэхи батальондо солдадууд 4 вертолет үгы хэһэн, американ 5 «заабаришадые» алаһан, гартаа буу зэбсэг баринхай, арад зоной талада ороһон байнад.

ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГА

ЛОНДОН. (ТАСС). Американ реактивна истребитель-бомбардировщик ДРВ-гэй огторгой худар январиин 10-да ниидэжэ ороод, демилитаризованно зоноһоо баруун хойшоо 80-аад километртэ байдаг пунктые ракетээр буудаба гэжэ Урда Вьетнамдахи США-гай сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэ мэдээсэбэ.

ДРВ-гэй газар дайдада дахин хэгдэһэн энэ бандит добтолгые, ракетнэ буудалгые американ эзэрхэг түримхэй сэрэгэй түлөөлэгшэ «бэеэ хамгаалха гэһэн харюугай хэмжээн гээшэ» гэжэ һэнгэргүйгөөр нэрлэбэ.

США-гай оборонын министр М. Лэйрдын Сайгондо байха үедэнь ДРВ-дэ эсэргүү иимэ хорото шэнэ ябуулга хэгдэбэ, тэрэнь оборонын министрэй хорото зорилгоор тиишэ ошоһыень гэршэлэн харуулна.

Шэнээр добтолон оробо

ПАРИЖ. (ТАСС). Урда Вьетнамай марионеточнэ сэрэгүүд Камбоджын газар дайда руу шэнээр добтолон оробо.

Сайгоной марионеточнэ сэрэгэй 2 мянга гаран солдат танк болон артиллериин дэмжэлгэ доро Камбоджо худар шэнээр добтолон ороод, Пномпеньһээ зүүн-урагшаа 80 модондо байдаг Кампонгтрабек хото хүрөөд ябана гэжэ Франс Пресс агентство мэдээсэнэ.

СИОНИСТНУУДАЙ ХОРОТО ЯБУУЛГА ТУХАЙ ФРАНЦУЗ ЖУРНАЛАЙ БЭШЭҺЭНИИНЬ

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин сионис этэгээдүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ американ сионис эмхиин ябуулһан циркулярна бэшэгһээ зарим газарнуудыень «Темуаньяж Кретьен» гэжэ француз газетэ толилбо. 1970 оной июлиин 2-то бэшэгдэһэн, бүхэдэлхэйн сионис союзай президент Жак Торчинер гэгшын гараа табиһан тэрэ бэшэг американ дайшалхы сионистнуудай үнэн бодото зорилгонуудые элирүүлнэ.

«Американ сионис эмхиин гол зорилгонь,—гээд бэшэг дотор хэлэгдэнэ,—Израильда туһа хүргэхэ хэрэг болоно. Тэрэнэйнгээ тулада манай эмхи мэдээжэ хүнүүдтэй холбоо барисаа тогтоодог. Америкын хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадтай: политигуудтай, дипломадуудтай, сэрэгэйхидтэй, мүнгэнэй асуудалаар мэргэжэлтэдтэй саг үргэлжэ уулзажа, хөөрэлдэжэ байхадамнай тэдэ хүнүүд манда туһалдаг... Гүрэнэй департаменттай эгээл тингэжэ барисаа тогтоогоо һэмди. Израиль эльгээгдэхэ сэрэгэй зониие манай сэрэгэй комитет Пентагонтой хамта шэлэжэ олодог».

«Израилиин армида алба хэхэ эрхэ американ граждани нуудта олгохо гэһэн шиидхэбэри США-гай правительствын гаргахадань манай эмхи тон шухала үүргэ дүүргэһэн байна,—гээд саашань хэлэгдэнэ.—США-гай правительство болбол американ солдадууд ябаһан хүнүүдэй список манай сэрэгэй комитедтэ дамжуулжа, Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ алба хэхэ залуу еврейнүүдые шэлэжэ абалгыемнай хүнгэдхэхэ гэжэ зүбшөөлөө үгэһэн байгаа. Мүнөө үедэ 25 мянга гаран тиимэ хүн бии гэжэ тоологдодог».

Тэрэшэлэн Англиин ба Баруун Германиин лётчигууд Израилиин армида абтаһан юм гэжэ тэрэ бэшэг соо хэлэгдэнэ. «Лётчигууд, тэрэшэлэн һайн дурааараашье гү, али хүлһөөршье манай талада дайлалдахаар бэлэн сэрэгэй мэргэжэлтэд хамагай түрүүн манда хэрэгтэй»,—гээд бэшэг соо хэлэгдэһэн байна.

«Израилиин сионис ябуулганuудта дурагүйтэхэ баримтанууд еврейн зарим эмхинүүдтэ олошорно» гэжэ тэрээнэй хажуугаар бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Тэрээн дээрэһээ США-гай сионис этэгээдүүд француз сионистнуудта мүнгэн туһаламжа үзүүлжэ, өөһэдынгөө «эмхидхэгшэдые, мэргэжэлтэдые» Франци эльгээжэ, француз сионистнуудые баалаха, үгэдөө оруулха гэжэ шиидэһэн байгаа.

Венгриин барилгашадай хараа түсэбүүд

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Венгриин барилгашад томо 34 шэнэ предприяти мүнөө жэл ашаглалгада оруулха.

Ленинварош хотодохи химическа комбинадта полиэтиленэй завод, Казинцбарцигай комбинат дээрэхи пластмассай заводой хоёрдохи ээлжээн, Сазхаломбатдахи нефте-сэбэрлэлгын комбинат дээрэхи шэнэ барилганууд, бусадшье барилганууд ашаглалгада оруулагдаха гэжэ хараалагдана.

Гэр байра барилгада анхарал ехээр хандуулагдаха. 71 мянган шэнэ байра энэ орон соо баригдаха.

Иорданидахи байдал

БЕЙРУТ. (ТАСС). Бейрудһээ абтаһан мэдээсэлнүүд дээрэһээ бодожо үзэхэдэ, Иорданидахи байдал шахардуу шанга байһаар зандаа. Амманай зарим райондо январиин 10-най үдэшэ буудалдаан болобо. Энэ городой магазинууд, һургуулинууд, ниитын бусад зургаанууд урид мэтэшэлэн хаалгаатай.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭ ЭСЭРГҮҮ ХУУЛИИН ПРОЕКТЫЕ ЭРИД СЭХЭЭР БУРУУШААХА

ЛОНДОН. (ТАСС). Консерваторнуудай бэлэдхэжэ байһан хүдэлмэришэдтэ эсэргүү хуулиин проект баталан абалгада һаад хэхэ забастовконуудые үнгэргэхыень Англиин ажалшадые профсоюзуудай эрхэ хамгаалха нэгэдэмэл комитет уряалба.

Энэ комитедэй үүсхэлээр үнгэргэгдэһэн буруушаалгын бүгэдэ ниитын забастовкодо Англиин 600 мянга гаран хүдэлмэришэд алба хаагшад 1970 оной декабриин 8-да хабаадалсаһан байгаа. Тэрэ комитедэй түлөөлэгшэ Лондондо һая үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, январиин 12-то бүрил зоримгой тэмсэл хэхыень ажалшадые уряалба.

ХИТАД: Бүхэхитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай сессидэ бэлэдхэл

Бүхэхитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай (ВСНП) сесси мүнөө жэл КНР-тэ зарлагдахаар хараалагдана гээд «Жэньминь жибао» газетэ мэдээсэнэ. Сессиин зарлагдаха бодото болзорой ехэ нюусашье һаань, бүри январь һара соошье зарлагдажа болохо гээд Пекиндэ байдаг харнин адаглагшад тэмдэглэнэ.

1954 оной конституциин ёһоор, Хитадай Арадай Республикын хуули гаргалгын дээдэ зургаан гэжэ тоологдодог ВСНП зургаан жэлэй саада тээ—1964 оной декабрьда—1965 оной январьда бүрин составаараа сугларһан байгаа, тэрээнһээ хойшо сугларааrүй. ВСНП-гэй депутадуудай дүрбэн жэлэй эрхэ түлөөлэлгын болзор бүри 1968 ондо үнгэрһэн юм. Энэ суглаанай түрүүлэгшэ маршал Чжу Дэ «соёлой революци» гэдэгэй бүри һая захалжа байхада «буруу үзэлтэн», «сэрэгэй тайжа» гэжэ соносхогдоһон байгаа. ВСНП-гэй түрүүлэгшын 18 орлогшоноройй олониинь Хитадай политическэ ажал байдалһаа һураг дуугүйгөөр үгы болошонхой. Мүн ВСНП-гэй депутадуудай горитой хубинь, али олонхинь гү, баһал дуулдахаяа болишоо һэн.

Пекинһээ абтаһан мэдээсэлнүүд дээрэһээ бодожо үзэхэдэ, «соёлой революци» гэдэгэй эсэстэ энэ орон соо болоһон хубилалтые ВСНП-гэй нэрэһээ һайшаалгахын тула тэрээниие Хитадай хүтэлбэрилэгшэд «һэргээхэ» хүсэлтэй байнад. Гүрэнэй шэнэ толгойлогшо тухай тэрэ сесси дээрэ соносхогдожо болохо (КНР-эй түрүүлэгшэ Лю Шао-ци «гол ревизионистнуудай» нэгэн гэжэ «соёлой революциин» үедэ соносхогдоод, 1966 ондо тушаалһаа бодото дээрээ гаргагдаһан байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй). «Соёлой революци» гэдэгэй ябаса соогуур, тэрэнэй эсэстэ министрэй тушаалнуудые эзэлһэн хүнүүдһээ бүридэнги гүрэнэй соведэй шэнэ гэшүүд тэрэ сесси дээрэ баталагдаха гэжэ хүлеэгдэнэ.

Хитадһаа абтаһан мэдээсэлнүүд дээрэһээ бодожо үзэхэдэ, ВСНП-гэй сессидэ бэлэдхэл орёо бэрхэтэй оршон байдалда ябажа байнхай. ВСНП-гэй депутадуудые провинциальна арадай суглаанууд энээнэй урда тээ һунгадаг бэлэй. Тэдэ суглаанууд үнэхөөрөөл арад зоной түлөөлэлгэтэй суглаанууд байжа, ороной тус тус районой улад зоной олонхиин һанамжые, хүсэлые элирхэйлдэг һэн. Гэбэшье «соёлой революциин» үедэ тэдэ суглаанууд зарлагдахаяа болишоо һэн. Арадай суглаануудай орондо «Маогой номнол шудалха талаар эдэбхитэдэй съезднүүд», «дүрбэн һайнай» түлөө тэмсэхэ ротонуудые байгуулхын түлөө армиин хүдэлөөндэ» хабаадагшадай слёдууд һүүлэй үедэ үнгэргэгдэдэг болошонхой. «Маогой номнол шудалха талаар эдэбхитэдэй съезднүүд» хэблэлэй мэдээсэлээр, Хитадай 29 провинци ба автономито районуудай олонхидонь үнгэргэгдэнхэй. Теэд ВСНП-гэй болохоёо байгаа сессиин делегадууд эгээл тэдэ съезднүүд дээрэ һунгагдаба гэжэ тухайлагдана.

(ТАСС).

СПОРТЫН ҺОНИН

☆ Манай республикын боксёрнуудай дундаһаа эгээл хүнгэн бэетэй спортсмен Владимир Султумов намар үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ шалгаржа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Спортын мастерта кандидат ябаһан Владимир Султумов Оренбург хотодо Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадалсаһанаа һаяхан түрэл хото — Улаан-Үдээ бусажа ерэбэ. Тиихэдээ Федераци соогоо тэрэ хоёрдохи һуури эзэлжэ, СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэһэн байха юм.

☆ Эхэ оронойнгоо мүнгэн медальда хүртэжэ, эрхим боксёрнуудай дунда хоёрдохи бээлэй гэжэ тодорһон Валерий Стрельников уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадалсаха болоһон юм. Мүнөө СССР-эй спортын мастер бээ һорихоор Москва хото мордобо.

☆ Республикын конькишадай суглуулагдамал командын гэшүүд — «Теплоприбор» заводой инженер Григорий Филиппов, «Бурггражданпроект» институдай инженер Владимир Бараников, техник Анатолий Бачинский гэгшэд СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэжэ ерэхээр Алма-Ата хото һаяхан мордобо.

Манай корр.

СИНГАПУР. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ОРОНОЙ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН (БАРУУН ГАРҺАА) ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ БАЙШАНГУУД.

ТАСС-ай фотохронико.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА. УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 12.00—үхибүүдтэ зорюулагдаһан үльгэр. 13.05—кинофильм. 14 часһаа 18 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 14.00—орон доторхи һонин. 14.15—«Ородой үбэл» гэһэн искусствын фестиваль. 15.15—һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 15.45—У. Фолькнер гэгшын «Утаан» гэһэн теле-зужэг. 16.40—уласхоорондын программа. 22.30 минутаһаа 01 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА. УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 18 часһаа үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильм. 18.10 минутаһаа 21 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 18.10—ниногой аяншалгада дуратайшуулай клуб. 19.20—һүүлэй һониной программа. 19.40—киноконцерт. **УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:** 21.00—телепанорама. 21.20—«Түрэл орон доторнай» гэһэн дамжуулга.

21.50—«Факел» гэһэн телевизионно журнал.

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ажалшанай үүсхэл» гэһэн түрүү бэшэг. «КПСС-эй ээлжээтэ съездые угтуулан» гэжэ гаршаг доро информацинууд. «Совхозой ехэ зорилгонууд» гэһэн Г. Овсянкинай корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Научна үндэһэ һуури дээрэ» гэһэн В. Матвеевэй статья. Хурамхаанай районно партийна конференциин материал. Түрэл орон доторнай. В. Малютинай корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда: В. Матвеевэй статьягай түгэсхэл. Хилын саанаһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд. Ф. Сергеевэй корреспонденци.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Спортын һонин» гэһэн гаршаг доро информацинууд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.